

OKUPAČNÍ KUCHAŘKA

Dva roky boje za bezplatné školství a vzestup nového studentského hnutí v Chorvatsku

----

Okupační kuchařka

vydalo Nakladatelství Československé anarchistické federace

v Praze

2012

Překlad: Tonda Kováč

www.csaf.cz

csaf@csaf.cz

OKUPAČNÍ KUCHAŘKA

Dva roky boje za bezplatné školství a vzestup nového studentského hnutí v Chorvatsku

Nakladatelství Československé anarchistické federace
2012

Obsah

VZDĚLÁNÍ NENÍ ZBOŽÍ
VZDĚLÁNÍ NENÍ ZBOŽÍ

Předmluva k českému vydání

Brožura, jež se vám dostala do rukou, je jakýmsi receptem na to jak si počínat při okupaci univerzit. Zastavení činnosti, ať už formou pouhé stávky nebo okupační stávky, bylo jednou z největších zbraní univerzit už od dob jejich vzniku a univerzity se často příliš nezdráhaly ji použít. To první platí dodnes, to druhé, alespoň u nás, už méně.

Boje, které univerzity a intelektuálové vedly, byly zpočátku především za jejich nezávislost, za nezávislost univerzit na jednotlivých složkách moci církevní či moci světské. Byl to boj za cechovní práva a výsady - za autonomii univerzit -, který nikdy nebyl zcela dobojován, protože instituce a vědění nejsou nikdy zcela nezávislé na moci. Vzdělanci se skrze stávky a demonstrace dožadovali svobody slova, svobody bádání, svobody shromažďování. Později si začali všímat i sociálních témat, s čímž souvisela i snaha o dialog s dělnictvem, a univerzity se nezřídka staly významnou součástí sociálních a kulturních emancipačních bojů.

Představa univerzity jako líhně kritických duchů, garanta svobody a potencionálního zárodku revolty je živá u mnohých romantických duší dodnes…

Skutečnost je ovšem taková, že univerzity vždy byly a stále jsou zároveň institucemi, jež pomáhají svou činností udržovat a prohlubovat moc těch, kteří právě vládnou, což by se pravděpodobně nikterak nevylučovalo s onou výše zmíněnou představou, kdyby vládl lid a ne kapitál.

Tento vnitřní rozpor univerzity je v ní obsažen dodnes a je jen na studentech, akademicích a částečně i na veřejnosti, která z těchto dvou funkcí univerzity převládne.

Proč dnes okupovat univerzitu? Prakticky ze stejných důvodů, z jakých byla okupována vždy. Zbavily-li se univerzity církve a částečně státu, neplatí to již o trhu, kterému začínají podléhat. V současnosti je tu bezprostřední ohrožení autonomie univerzit, jejichž primárním cílem do budoucna již nemá být produkce vědění, ale produkce zisku. Napříště již nemá jít o růst univerzit, ať už kvantitativní nebo kvalitativní, ale především o zvyšování jejich rentability. Univerzita se má plně podřídit tržním tlakům a mechanismům; produkce vědění a vzdělávání (produkce lidských zdrojů pro trh práce) již nemá mít jiný účel než ten, aby byly vědění a vzdělávání nabízeny na trhu – má se z nich stát zboží. Konkurenční boj firem na vzdělávání a produkci vědění má fungovat téměř stejně spolehlivě jako otevřená cenzura. Po čem není poptávka a co se nedá nijak zpeněžit, jako by nebylo. Hodnocení akademických pracovníků na základě indikátorů kvality, které jsou kvantifikovány, není ničím jiným než zaváděním továrny na univerzitách.

Tento proces se nazývá komercionalizací vysokého školství a není to proces, který by existoval osamoceně v jakémsi vakuu, naopak je součástí novodobé tendence komercionalizace (privatizace) veřejného sektoru. Služby, které se od druhé poloviny dvacátého století částečně vymykaly trhu a jež poskytoval stát (vzdělání, zdravotní péče apod.), se stávají opět zbožím, které je dostupné jen těm, kteří na něj mají, a které se poskytuje v různé kvalitě podle ceny, již je kdo schopen zaplatit. Tento proces vede ke zvýšení po-

larizace společnosti a k prohloubení chudoby, s čímž přímo souvisí i zhoršení postavení pracujících na pracovištích, a nepřímo k omezení demokracie. Zárodky tohoto procesu v oblasti vysokých škol lze sledovat v Boloňské deklaraci z června 1999, která odstartovala proces sjednocení evropského vysokého školství, jenž se nazývá boloňský proces. Proti němu demonstrují a stávkují studenti evropských univerzit už řadu let.

Zkušenosti s okupací univerzit, o které se dělí autoři této brožury, pochází z Chorvatska, proto by bylo vhodné ve stručnosti porovnat chorvatskou situaci s naší. Protesty, které vedly až k okupaci univerzit v Chorvatsku, se zrodily (jak se dočtete o něco níže) díky tomu, že se část studentstva spojila na základě jiného tématu, než je školství. Tím tématem byl odpor proti vstupu Chorvatska do NATO. Toto spojenectví posléze usnadnilo společné vystoupení proti zpoplatnění vysokoškolského studia, které se odehrálo v roce 2008. Demonstrace se tehdy zúčastnilo 5000 lidí. Druhé demonstrace v roce 2009 se v Záhřebu zúčastnilo 1500 lidí. Později studenti svůj protest proti komercionalizaci vysokého školství pojali v širším rámci a při okupacích v roce 2010 se již spojili s pracujícími. Protesty chorvatských studentů vedly k odložení zavedení školného.

Jak vypadala situace u nás? V roce 2009 vzniklo několik studentských skupin. Když pomineme skupinu, která se sjednotila na tématu „vejce pro Paroubka“ a která se z velké části skládala právě ze studentů, máme tu ještě studentskou iniciativu Inventura demokracie (počátky její činnosti sahají už do roku 2008), která si získala poměrně značnou mediální popularitu a jejíž požadavky byly „zprůhlednění mechanismu zadávání veřejných zakázek, který je často spojen s nekalým lobbingem, zamezení praxe legislativních přílepků, depolitizace kontrolních institucí, jako je NKÚ a mediální rady, a omezení poslanecké a senátorské imunity“. Mimoto vznikla iniciativa Vzdělání není zboží, která otevřeně vystoupila proti boloňskému procesu, proti Bílé knize (návrh na změnu zákona o VŠ, který měl omezit autonomii VŠ, zavést školné apod.), zúčastnila se mezinárodních akčních dní proti komercionalizaci vysokého školství a uspořádala několik veřejných protestů. První demonstrace, která se uskutečnila v roce 2010 pod názvem „Pochod produktů“, se zúčastnilo zhruba 60 lidí, druhé v témže roce, která se snažila zamezit zavedení školného, se zúčastnilo 100 studentů. Třetí a zatím poslední akce této iniciativy se zúčastnilo na 200 studentů. Iniciativa VNZ se rovněž jako chorvatští studenti snažila navázat kontakt s pracujícími a podpořila několik odborářských stávek zaměřených proti razantním škrtům ve veřejné sféře. V tomtéž roce čeští studenti výraznou měrou dopomohli ke zvolení pravicové vlády, která se již ve svých programech hrdě hlásila k zavedení školného na českých vysokých školách.

Avšak stále není pozdě a stále je naděje! Okolnosti, v kterých jsme se ocitli a za nichž pracujeme, zřejmě nezměníme, ale jak se budou vyvíjet dál, to ovlivnit můžeme. Po celém světě se organizují protesty a okupují univerzity v naději, že vzdělání zůstane věcí veřejnou, že vysoké školy budou nadále řízeny akademiky a studenty a ne manažery. Připojme se k nim!

Dva roky boje za bezplatné školství a vzestup nového studentského hnutí v Chorvatsku

Mate Kapović

Účelem tohoto textu je poskytnout přehled o boji za bezplatné – z rozpočtu financované – vysoké školství, od jeho začátku 5. listopadu 2008 dodnes.[1)] Zároveň bych chtěl nastínit vývoj toho, co může být označeno za nové studentské hnutí v Chorvatsku, a věnovat se tomu, co předcházelo odporu proti komercionalizaci školství.

Před rokem 2008 se chorvatští studenti nikdy nedokázali organizovat jako sociální síla. Stávali se terčem posměchu pro své marginální protesty, například proti zvyšování cen potravin v menzách. Dnes je situace úplně odlišná a můžeme říci, že studenti dokázali zaujmout důležitou roli ve veřejné sféře, dokonce i v otázkách, které se vysokého školství netýkají. To je také důvod, proč považuji za důležité shrnout události, které předcházely, a představit směr a proměny boje za bezplatné školství a celého studentského hnutí. Budu se soustředit na méně známé detaily a nebudu se příliš zabývat událostmi, které již byly analyzovány, jako např. struktura okupací na univerzitách na jaře 2009.[2)] Pokusím se načrtnout hlavní události a fenomény určující směr hnutí, jeho aktivity a cíle. Ovšemže se jedná o osobní pohled na věc a primárně o dění na Filozofické fakultě v Záhřebu, která se stala jádrem studentského hnutí a boje za bezplatné školství.

Vše začalo v roce 2008, kdy se studenti zmobilizovali kolem tématu, které se netýkalo přímo školství. Jednalo se o problém širšího sociálního významu – o vstup Chorvatska do Severoatlantické aliance (NATO). Na filozofické fakultě (FF) vznikla iniciativa nazvaná *antiNATO FF*, která ve společné antiNATO kampani spolupracovala s dalšími skupinami. Mezi jejich aktivity patřilo shromažďování podpisů pod petici, požadující vyhlášení referenda o vstupu Chorvatska do NATO, a organizování demonstrace při příležitosti návštěvy G. W. Bushe v Záhřebu. Přestože se nepodařilo cíle dosáhnout (nehledě na to, že bylo nemožné nashromáždit 450 000 podpisů potřebných pro vyhlášení referenda), byl výsledek úchvatný – 125 000 nashromážděných podpisů, z nichž velkou část tvořily podpisy studentů aktivních v kampani. Krátce po mobilizaci proti NATO začaly akce zaměřené na školství.

1.

Na jaře 2008 se školství začalo potýkat s organizačním potenciálem studentů, zvláště pak s problémy způsobenými chaotickým zaváděním boloňského procesu. Toto období může být považováno za první fázi studentského hnutí. Na začátku hrála důležitou roli studentská skupina z FF, která se zabývala důsledky reforem přijímaných v souvislosti

s boloňským procesem. Důležitá byla také spolupráce mezi studenty FF a studenty přírodovědné fakulty na organizování první velké studentské demonstrace 7. května 2008. Protest nebyl dobře směrován, což není při prvním pokusu nepochopitelné, ale s více než 5000 účastníky se jednalo o největší studentskou demonstraci od osamostatnění Chorvatska. Ani následující demonstrace v roce 2009 a 2010 neměly takový masivní počet účastníků. Úspěch demonstrace pravděpodobně stál na velmi obecných, vágních a ryze reformistických požadavcích. Jedním z přímých spouštěčů protestu bylo zavedení školného pro všechny typy vysokoškolského studia (v rámci tzv. boloňské reformy, obsahující rozdělení předchozího čtyř- či pětiletého studijního cyklu do dvou samostatných – bakalářského studia a navazujícího magisterského studia).

Dalším důležitým spouštěčem byl naprostý chaos, který zasáhl univerzitu krátce předtím, než se měla zapsat první „boloňská" generace studentů. V prvním semestru akademického roku 2008/2009 ještě neměli studenti jasně definovaný cíl – požadavků měli několik a byly nejasně formulované. Vedle toho bránil jakékoliv aktivitě zastaralý způsob organizace, který se opíral o oficiální studentské zastupitele a akademický senát. Křesla studentských zastupitelů většinou ovládali zkorumpovaní příslušníci mládežnické odnože vládnoucí strany. Den před demonstrací (6. května 2008) byli studenti pozváni na jednání na ministerstvo školství, vědy a sportu. Po něm ministerstvo zveřejnilo tiskovou zprávu, ve které tvrdilo, že byly všechny požadavky studentů naplněny, což byla lež, která měla sloužit k pacifikaci protestů. Přesto bylo zavedení školného – hlavní spouštěč protestů – o rok odloženo a studium zůstalo díky silnému tlaku bezplatné. Demonstrace 7. května byla také důležitou lekcí pro budoucí studentské aktivity. Ukázala, že model akademického senátu a studentského zastupitelstva je neefektivní a že jakákoliv forma vyjednávání s vládou byla chybou a ztrátou času. Dále se ukázalo, že zatěžovat veřejnost tuctem požadavků není dobrou strategickou volbou, jelikož jsou málo přehledné a pro veřejnost je složité identifikovat ty důležité. Asi nejdůležitějším výsledkem demonstrace byla ukázka schopnosti studentů organizovat se kolem problému. Před ní si veřejnost a většina studentů myslela, že je nemožné mobilizovat alespoň stovku lidí. Takový výrazný obrat při první demonstraci jasně rozptýlil mýtus o studentské pasivitě a lhostejnosti.

Po demonstraci ještě neexistovala jasná vize konečného cíle (bezplatného školství), přestože byla úspěšná a prodloužila bezplatné studium o další akademický rok. Demontáž boloňské reformy byla v té době stále mezi hlavními požadavky, ale z taktických důvodů od ní bylo upuštěno a zrušení reformy bylo nahrazeno procesem tzv. debolonizace. V té době ještě neexistovala žádná spolupráce s univerzitami mimo hlavní město ani žádné mezinárodní kontakty. Je zajímavé zmínit, že krátce před demonstrací 7. května zorganizovali středoškolští studenti facebookový protest proti zavedení státních maturitních zkoušek, který si získal velkou pozornost médií. Ten vyvolal obvinění, že vysokoškoláci pouze imitují středoškoláky, i když organizování jejich aktivit začalo dlouho před spontánními nepokoji středoškolských studentů. Na rozdíl od Řecka, Německa, Francie, Srbska a dalších zemí a navzdory neustálému úsilí vysokoškolských studentů neexistuje v Chorvatsku spolupráce mezi těmito dvěma skupinami. To je bariéra, kterou se následující boje budou snažit odstranit.

2.

Druhá fáze hnutí začala na podzim 2008 a vyvrcholila 5. listopadu demonstracemi ve dvou městech – v Záhřebu a Pule. Tentokrát se demonstrací zúčastnilo mnohem méně lidí, v Záhřebu asi 1500, převážně studentů FF. Bylo to způsobeno faktem, že demonstrace měly jediný radikální požadavek a žádný bezprostřední spouštěč (jakým bylo zavedení

školného). Požadavek byl formulován během příprav demonstrací – bezplatné (tzn. plně financované z rozpočtu) školství na všech úrovních a přístupné pro všechny (v té době asi 50-60 % studentů platilo nějaký druh školného). Jednalo se o šokující a zcela nový (ofenzivní) požadavek. Od roku 1990 (až po demonstraci 7. 5. 2008) nepodléhala komercionalizace školství žádné kritice. Po akcích v letech 2008-2009 se bezplatné školství stalo ústředním požadavkem, který je dnes, přinejmenším v symbolické rovině, akceptovaný i částí politické elity. To byl hlavní úspěch hnutí.

Je zřejmé, že jedním z klíčových aspektů úspěchu bylo vyslovení jednoho srozumitelného požadavku namísto několika do detailu rozebraných problémů, které s sebou nesly nepřehlednost. Požadavek z demonstrací 5. listopadu byl také základem pro okupaci, která následovala o několik měsíců později a posloužila jako jeho legitimizace. Samotné demonstrace neměly na veřejnost zvláštní vliv, ale aktivity FF pokračovaly a studenti znovu ukázali, že nehodlají pouze přihlížet. Vyvrcholením byla okupace na jaře 2009, která by bez listopadových demonstrací nebyla možná. Jak už bylo řečeno, jediný jasný požadavek vedl k tomu, že se demonstrací účastnilo méně lidí – 1500 účastníků v porovnání s 5000 na demonstraci šest měsíců předtím, ale boj se přesunul i do dalších měst. Ve stejný den (5. 11. 2008) zorganizovali demonstraci studenti v Pule a své akce koordinovali se Záhřebem (spolupráce pokračuje dodnes). Demonstrace proběhly u příležitosti Mezinárodního dne proti komercionalizaci školství. Mělo by být zmíněno, že v této chvíli ještě nebyla zcela propracovaná nová strategie odporu – demonstrace byly sice organizovány bez studentských zastupitelů, ale stále zde byli například oficiální tiskoví mluvčí pro styk s médii, což bylo později zavrženo.

3.

Třetí fáze studentského hnutí začala přípravami na jarní okupaci FF (duben-květen 2009), které vyvrcholily okupací dvacítky univerzit v osmi chorvatských městech. Toho roku to byl jeden z největších studentských protestů v Evropě a pravděpodobně i na celém světě. Události vrhly studenty zpět do popředí veřejného a politického dění a udělaly z nich významné politické aktéry. Tato fáze také přinesla klíčové inovace, které připomněly význam studentského hnutí v Chorvatsku. Během příprav okupace vytvořili studenti samosprávnou organizaci založenou na principech přímé demokracie, na FF důsledně a plně realizovanou prostřednictvím plén (všeobecných shromáždění) a pracovních skupin. Tradiční systém studentského zastupitelstva byl úplně vynechán. Došlo k realizaci dalších důležitých metod jako depersonalizace, odmítnutí individualizace studentského boje, vyjednávání a přijímání kompromisů, zavedení inovační mediální strategie atd. Studentské hnutí se se svým jasně vyřčeným a precizně formulovaným požadavkem za bezplatné školství rozrostlo po celé zemi. Jako přímý důsledek okupace zůstala vysokoškolská studia i další rok bezplatná pro všechny. Pokud by okupace nebyla úspěšná, došlo by pravděpodobně v létě 2009 k rychlému přijetí nového Zákona o univerzitách. Během první vlny okupací univerzit v Chorvatsku nejenže studenti uspěli s první vážnou veřejnou kritikou komercionalizace školství, ale i s první vážnou kritikou neoliberálního kapitalismu a liberální demokracie. Výraz *neoliberalismus* se v Chorvatsku začal široce používat až poté, co byla tato doktrína zpochybněna studentským odporem.

Konec první vlny okupací byl někdy interpretován jako neodvratný konec ojedinělé události, připomínající „chorvatský šedesátý osmý“ formou i neúspěchem. Jenomže konec okupace neznamenal konec boje. Na jaře 2009 zasáhla zemi ekonomická krize a dělníci a zemědělci začali organizovat vlastní protesty. Krátce po skončení okupace studenti FF kreativně podpořili demonstraci zemědělců – což byl první doklad rozšíření boje do

dalších sfér společnosti, nehledě na skutečnost, že požadavek za bezplatné školství byl formulován jako problém týkající se všech.

4.

Čtvrtou fázi tvoří události z podzimu 2009, druhá vlna okupací, jež zasáhla 10 fakult na univerzitách ve čtyřech městech, a aktivity, které jí předcházely. Dle očekávání zasáhla druhá vlna méně institucí a získala menší mediální pozornost. Tentokrát se zapojilo méně lidí z toho důvodu, že odpadli ti, kteří aktivitou sledovali vlastní politické zájmy, stejně jako ti, jejichž jediným důvodem bylo nestát na „historicky špatné straně". Nicméně to umožnilo vdechnout akci ráz jedinečnosti, která se přeměnila do vážné politické aktivity, demonstrující vědomí, že důležitých výsledků není nikdy dosaženo přes noc.

Okupace začaly po celém Chorvatsku současně, symbolický primát reprezentující decentralizaci studentského hnutí měla města Rijeka a Pula. Do požadavku za bezplatné školství byl zahrnut odpor proti navrhovanému Zákonu o univerzitách, který se snažil omezit autonomii univerzit a otvíral je pro komerční a neoliberální zájmy. Důležitost tohoto zákona, který jako první začali zpochybňovat studenti, si akademická obec uvědomila až o rok později, na podzim 2010, kdy byl oficiálně předložen spolu s dalšími dvěma návrhy týkajícími se vysokého školství a výzkumu. Tentokrát byl zákon akademiky jednohlasně odmítnut.

Druhá okupace se dále vyznačovala přímou spoluprací s pracujícími, která se rozšířila na počátku roku 2010. Během okupace vyvrcholila spolupráce se zemědělci prvním zemědělským plénem, jež se odehrálo na půdě FF v rámci protestu proti klesajícím výkupním cenám mléka. Po druhé vlně okupací začaly být studentské aktivity pravidelnější, vzájemně na sebe navazovaly, pořádalo se více veřejných diskusí a setkání pracovních skupin.

5.

Pátá fáze začala na počátku roku 2010 po druhé vlně okupací. Vyznačovala se rozšířením bojů a přímou spoluprací s dalšími sociálními skupinami, převážně s pracujícími, kteří dnes hrají v hnutí důležitou roli. Spolupráce s pracujícími probíhala skrze pracovní skupinu na propagaci přímé demokracie, která se rozrostla na celonárodní platformu. Ve stejnou dobu se stávky pracujících, okupace továren a protesty radikalizovaly takovým způsobem, že se dokonce nedávné tabu – samospráva pracujících – dostalo znovu do popředí veřejné diskuse, v kontextu hrozby privatizace (a pravděpodobně destrukce) loděnic.

Pokračovaly také aktivity za bezplatné školství – 30. března proběhla další demonstrace ve spolupráci se studenty z dalších fakult (např. z ekonomické fakulty), kteří se k protestu přidali se svými dílčími problémy souvisejícími s komercionalizací školství. Výsledkem demonstrace bylo prodloužení bezplatného studia o další, již třetí rok a zrušení školného pro všechny první ročníky.

Ve spolupráci s pracujícími začala čilá publikační aktivita. Vycházely brožury, letáky, „Často kladené otázky" (FAQ) a distribuovaly se mezi pracující a nezaměstnané. Webové stránky Slobodni Filozofski! se staly respektovaným a oblíbeným alternativním zdrojem informací. Vedle toho došlo k pokusům o rozšíření okupačního modelu FF – Okupační kuchařka, která detailně popisuje okupační strategii a základy přímé demokracie (vydaná

během druhé vlny okupace) byla přeložena do angličtiny a němčiny. Překlady byly určené pro vydání v Rakousku a USA. Srbští studenti začali spolupracovat s chorvatskými při znovuorganizování vlastního pléna, poprvé od obsazení bělehradské univerzity v roce 2006.

6.

Šestá fáze začala na podzim 2010, kdy byla legitimita studentského senátu FF zrušena plénem FF a jeho pracovními skupinami. Jednalo se o velkou novinku a změnu v zavádění přímé demokracie do institucionálního prostředí. V říjnu 2010 si nakonec celá akademická komunita uvědomila vážnost hrozby komercionalizace zakotvené ve třech navrhovaných zákonech – Zákoně o univerzitách, Zákoně o vysokém školství a Zákoně o vědě. Většina univerzit a vědeckých institucí, stejně jako plénum FF, tyto návrhy kompletně odmítla, ale ještě není jasné, zda bude mít opozice jinou podobu než pouhé vydávání prohlášení a psaní stížností.

Je obtížné předpovědět budoucí akce decentralizovaného hnutí přímé demokracie, je ale pravděpodobné, že bude pokračovat ve spolupráci s dalšími hnutími a bude rozšiřovat boj do dalších sfér veřejného sektoru, např. zdravotnictví. Další politické změny v zemi jistě vyvolají nové aktivity, například Hnutí proti Evropské unii, které se zrodilo na FF na konci roku 2010. Zda budou v rámci boje za bezplatné školství pokračovat další okupace univerzit, závisí především na budoucích událostech a krocích autorit, které si – jak se zdá – nevzaly žádné ponaučení. Přízrak studentských okupací stále obchází Chorvatsko a boj za školství financované z veřejného rozpočtu pokračuje.

Poznámky:

1) Na webu Slobodni filozofski! vyšel tento článek 4. ledna 2011

2) Popsána v textu níže

Text vyšel v chorvatském kulturním magazínu *Zarez*.

STUDENTI
PRAVA
OSOBA,
A NE
ČAKJE I
EKONOMIJA

Okupační kuchařka

Úvod

Účelem tohoto manuálu je popsat fungování Filozofické fakulty (Filozofski fakultet) v Záhřebu, která se na jaře 2009 ocitla pod studentskou kontrolou trvající 35 dní. Požadavkem studentů bylo „bezplatné, z veřejného rozpočtu financované školství na všech úrovních, dostupné všem“, tj. zrušení všech poplatků ve vzdělávacím systému. V průběhu těchto 35 dní došlo v Chorvatsku k obsazení asi 20 fakult a univerzit v osmi městech.

Tento manuál má dvojí účel. První, méně důležitý je historický – touha zaznamenat a sepsat vše, co se odehrálo. Další, hlavní účel je prezentace našich zkušeností, tak aby mohly být využity jinými studenty na jiných univerzitách (a třeba i členy dalších kolektivů, např. pracujícími), kteří se rozhodli pro podobnou akci.

Během listopadu/prosince 2009 (po prvním vydání Okupační kuchařky) došlo k druhé vlně studentských okupací v Chorvatsku, která trvala dva týdny a bylo během ní obsazeno asi deset fakult v pěti různých městech. Požadavky a metody byly v základu stejné.

Věříme, že popis našeho modelu okupace univerzity, který je v některých pohledech neobvyklý, bude zajímavý pro další studentské aktivisty. Zaprvé, fakulta nebyla okupována takovým způsobem, že by byl vstup do budovy všem fyzicky znemožněn. Proto by bylo přesnější mluvit o „kontrole studenty nad univerzitou“ než o okupaci. Zablokovány byly pouze učebny, vše ostatní fungovalo jako obvykle (administrativa, knihovna, knihkupectví, stejně jako další služby dostupné v budově fakulty normálně fungovaly a vyučující měli k dispozici své pracovny). Zadruhé, fakulta byla otevřena pro všechny (studenty z jiných fakult, novináře a veřejnost). Zatřetí, pléna (všeobecná shromáždění), na kterých byla přijímána všechna rozhodnutí, týkající se fungování obsazené fakulty, byla také otevřena všem a ne pouze studentům filozofické fakulty (FF). Každý, kdo se zúčastnil pléna, měl právo na jednání participovat a hlasovat.

Je nutné zmínit, že některá témata jsou zde diskutována vícekrát, ale přiměřeně. Domníváme se, že je užitečné vysvětlit některé detaily z více úhlů pohledu. První kapitola („Organizování studentské kontroly nad FF“) poskytuje obecný přehled všech aspektů okupace. Druhá kapitola („Jak organizovat plénum?“) je víceméně neformální historický úvod do některých témat, která budou dále vysvětlena detailněji. Po těchto kapitolách bude popsána funkce pléna, pracovních skupin a dalších aspektů okupace. Poslední kapitola se zaměřuje na sociální kontext boje za bezplatné školství.

Nakonec bychom se měli zmínit o autorech a autorkách textu, respektive sami o sobě. Protože všechny popsané akce jsou kolektivní a anonymní povahy, je tento manuál také anonymní. Je skutečným kolektivním dílem. Jednotlivé kapitoly napsali různí autoři a autorky. Jsme lidé, kteří během akcí získali různé zkušenosti. Text byl následně redigován a připomínkován všemi aktivisty a aktivistkami podle zásad přímé demokracie.

Organizování studentské kontroly nad filozofickou fakultou

Kontrola studenty nad filozofickou fakultou, ke které došlo na jaře 2009, byla organizována následujícím způsobem: mezi tři klíčové složky patřilo plénum, pracovní skupiny a bezpečnost.

Plénum

Plénum (všeobecné shromáždění) je klíčovou složkou rozhodovacího procesu na fakultě okupované studenty. Na něm jsou všechna rozhodnutí přijímána podle zásad přímé demokracie, včetně toho zásadního, zda má okupace pokračovat, nebo skončit. Plénum je shromážděním všech zainteresovaných studentů a dalších lidí (na rozdíl od jiných plén v Chorvatsku bylo plénum FF otevřeno všem – o stupni otevřenosti bylo rozhodováno v závislosti na okolnostech). Na plénu má každý právo mluvit a hlasovat. Všechna rozhodnutí jsou přijímána majoritou všech zúčastněných. Každé plenární shromáždění je moderováno dvěma moderátory a na konci každého shromáždění jsou voleni dva noví moderátoři pro následující shromáždění. Během okupace se plenární shromáždění konají každý den, jinak jednou týdně nebo podle dohody.

Pracovní skupiny a týmy

Pracovní skupiny a týmy jsou speciální skupiny pléna, jejichž účelem je řešit specifické a důležité záležitosti. Rozdíl mezi týmem a pracovní skupinou je následující: plénum dává týmům mandát pro vykonávání určité činnosti, zatímco pracovní skupiny jsou jednoduše tvořeny setkáními, na která jsou pozváni všichni, kteří mají zájem. Týmy mají stálé členy (přesto nejsou jejich jména zveřejňována – mandát je svěřen celé skupině, ne jednotlivým členům), zatímco pracovní skupiny nemají stálé členy a lidé, kteří se podílejí na pracovní skupině, se určí až na setkání. Týmům je svěřen mandát, protože mají vykonat činnost, která musí být dokončena neprodleně, a proto jejich aktivita nemůže jít skrze proceduru regulérního setkání, jako je tomu u pracovních skupin, a také kvůli specifické povaze některých činností, které nemohou být vykonány kdykoliv kýmkoliv nebo velkou skupinou lidí. Mezi týmy s mandátem patří: tým sestavující program, tiskový tým, blog tým, bezpečnostní tým a Skripta tým. Jelikož nikdo nemůže očekávat, že se celé plénum nebo regulérní pracovní skupina, která má volné členství a participaci, vypořádá se všemi praktickými problémy týkajícími se organizace alternativních přednášek, psaní tiskových zpráv, administrace webových stránek, zajišťování bezpečnosti nebo vydávání Skript (oficiální publikace pléna FF), dá plénum mandát určitým týmům, které jsou schopny se o tuto činnost postarat, přičemž je jejich mandát kdykoliv odvolatelný, stejně jako je kdykoliv možná výměna členů (týmy mohou také kdykoliv nabrat další členy, pokud je to nezbytné). Mezi pracovní skupiny patří např.: meziplenární pracovní skupina, pracovní skupina pro analýzu dokumentů, technická pracovní skupina atd. V některých případech pracuje na určité činnosti pracovní skupina i tým – například existuje mediální pracovní skupina (shromáždění všech, kteří se na činnosti chtějí podílet) i mediální tým (má mandát k psaní tiskových zpráv a ke komunikaci s novináři). Existuje také pracovní skupina s mandátem, která se zabývá tzv. miniakcemi. Přestože nemá stálé členství, byl jí udělen mandát na plánování a realizaci menších akcí. To znamená, že skupina nemusí žádat o svolení plénum, když něco připravuje, protože na něm nelze plánovat a schvalovat veškeré detaily. Namísto toho se všichni, kteří mají zájem, zúčastní shromáždění a podílí se na plánování menších akcí.

Plénum může kdykoliv odvolat mandáty, které udělilo týmům a pracovní skupině miniakce. Na plénu mohou být také diskutovány aktivity všech pracovních skupin a týmů. Od pracovních skupin a týmů se pak očekává, že budou jednat v souladu se závěry a rozhodnutími přijatými plénem.

Stejně jako plénum jsou i shromáždění pracovních skupin otevřena všem, ale vzhledem k jejich speciálnímu zaměření nejsou tato shromáždění tak početná, protože na ně chodí pouze ti, kteří se zajímají o téma, na něž se skupina zaměřuje (během okupace se na pracovních skupinách podílí asi 30 lidí, zatímco po skončení okupace 5-10). Na shromážděních pracovních skupin účastníci diskutují jednotlivé problémy, podávají návrhy, které jsou následně (spolu s krátkým přehledem všech argumentů) prezentovány na plénu. Pracovní skupiny nemají pravomoc přijmout rozhodnutí samy (kromě výše uvedených případů s mandáty, ale ty stále operují uvnitř pravidel stanovených plénem) – každý závěr nebo návrh, učiněný pracovní skupinou musí projít schvalovacím procesem na plénu (nebo je vrácen, aby byl na shromáždění pracovní skupiny znovu přepracován). Pracovní skupiny prodiskutují jednotlivé otázky, které nemohou být vyřešeny na plénu (vzhledem k omezenému času nebo přílišné specifičnosti). Účelem pracovních skupin je detailně se vypořádat se specifickými problémy, navrhnout možná řešení a prezentovat je systematickým a jasným způsobem na plénu, takže předmět může být co nejkonstruktivněji diskutován a může být přijato uvědomělé rozhodnutí. Pracovní skupina může navrhnout více než jedno řešení, která jsou postupně diskutována na plénu. Takový způsob je upřednostňován, protože dává plénu víc možností a je pravděpodobnější, že rozhodnutí nebude přijato de facto pracovní skupinou. Počet pracovních skupin je libovolný. Mohou být zakládány podle potřeby vypořádat se s jednotlivými problémy a mohou být rušeny, pokud již takový požadavek není. Na druhou stranu je počet týmů s mandáty víceméně fixní, protože není potřeba, aby jich bylo mnoho.

Během studentské okupace a po jejím skončení fungovaly na FF následující pracovní skupiny a týmy:

- ★ technická pracovní skupina – zajišťuje technické zázemí pro plénum, navrhuje agendu, zajišťuje informovanost o pravidlech diskuse a funkci moderátorů
- ★ tiskový tým – komunikuje s novináři, realizuje mediální strategii (schválenou plénem), píše a rozesílá tiskové zprávy
- ★ meziplenární pracovní skupina – koordinační skupina mezi studenty z jiných plén/fakult
- ★ pracovní skupina miniakce – zabývá se organizací menších akcí mimo fakultu v zájmu propagace myšlenky bezplatného školství (výstavy, vystoupení, demonstrace)
- ★ pracovní skupina pro analýzu a plánování – analyzuje stávající dění a diskutuje možné budoucí akce
- ★ pracovní skupina pro analýzu dokumentů – detailně analyzuje oficiální texty (pravidla, memoranda, prohlášení apod.), které jsou důležité pro aktivity
- ★ informační pracovní skupina – zaměřena na aktivity kolem vydávání Skript (oficiální publikace pléna), na tisk a distribuci

Vedle skupin důležitých pro chod organizace existovaly další klíčové skupiny jako pracovní skupina fórum (spravuje internetové fórum spojené s webovými stránkami), petiční pracovní skupina (organizuje petiční akci za bezplatné vzdělávání – nashromáždila sto tisíc podpisů).

Bezpečnost

Bezpečnostní skupina měla na starost fyzickou kontrolu nad fakultou během studentské okupace. Zajišťuje její bezpečnost a udržuje vybavení fakulty. Členství v této skupině je volné, funkce rotují.

Kromě tří zmíněných pilířů studentské kontroly nad fakultou (plénum, pracovní skupiny, bezpečnost), jsou zde další důležité organizační prvky:

Tým pro tvorbu alternativního programu

Tato skupina lidí zajišťuje organizaci alternativního vzdělávacího programu, který během studentské okupace nahrazuje řádnou konvenční výuku.

Skripta

Skripta jsou oficiální publikací, médiem a komunikačním kanálem pléna FF. Během okupace jsou Skripta vydávána každý den, někdy i dvakrát denně. Po ukončení okupace jsou vydávána obvykle jednou týdně. Ve Skriptech můžeme nalézt tiskové zprávy, poznámky a komentáře, články zaměřené na vzdělávací systém a příbuzná témata (sociální práva, politická transformace Chorvatska, neoliberalismus, hnutí pracujících atd.).

Blog tým

Blog (později web portál) je od samého počátku důležitým médiem a komunikačním kanálem, který nese název Slobodni Filozofski! (Svobodná filozofická fakulta!). Adresa chorvatské verze je www.slobodnifilozovski.com. Anglická verze a překlady do dalších jazyků jsou dostupné na slobodnifilozovski.org. Webové stránky Slobodni Filozofski! fungují jako virtuální archiv studentského boje za bezplatné školství.

Fungování fakulty během studentské kontroly

Během studentské okupace byla fakulta kromě nočních hodin otevřena všem lidem, a to hlavně v době probíhajícího pléna, shromáždění pracovních skupin, alternativního vzdělávacího programu. Jako jediná výjimka bylo stanoveno, že novináři si mohou pořizovat záznam pouze ze zahájení pléna. Poté mohli participovat na plénu jako každý jiný.

Vyjma konvenční výuky (včetně navazujících studijních programů), fungovalo během studentské okupace vše jako obvykle (administrativa fakulty, konzultace s vyučujícími, knihovna, jazykové centrum, centrum pro cizojazyčné studenty, kopírovací centrum, knihkupectví, doplňkové studijní programy, naplánované konference atd.). V několika případech, kdy mělo dojít ke kontroverzní akci, prošla událost diskusí na plénu a schvalovacím procesem.

Přímá demokracie

Důležitou součástí studentské sebeorganizace byly rozhodovací procesy založené na principech přímé demokracie. Vedle hlavního cíle („bezplatné školství dostupné všem“) se jednalo o jednu z hlavních součástí celé akce. Přímá demokracie je systém, ve kterém jsou všechna (důležitá) rozhodnutí přijímána absolutně demokratickým způsobem, majoritou hlasů zúčastněných. Na rozdíl od systému zastupitelské (parlamentní) demokracie, ve kterém je úzká skupina reprezentantů volena ve volbách uskutečněných jednou za

několik let a kterým je svěřen absolutní mandát, bez jakékoliv demokratické kontroly a zpětné vazby, jsou v systému přímé demokracie všechna rozhodnutí přijímána přímo většinovým počtem hlasů. Proto přímá demokracie povzbuzuje lidi k aktivitě, zájmu a participaci na rozhodovacích procesech. Všechna rozhodnutí během okupace, stejně jako po jejím ukončení, jsou přijata tímto demokratickým způsobem. Systém přímé demokracie je realizován skrze plénum – shromáždění všech zainteresovaných jednotlivců, ve kterém má každý stejné právo vyjádřit svůj názor a ve kterém má každý hlas stejnou váhu. Všechna rozhodnutí jsou přijata majoritou zúčastněných. Na plénu se rozhoduje o pokračování studentské kontroly nad fakultou a o všech dalších akcích (během okupace i po ní). Pokud se vyskytnou nějaké hlubší problémy, dojde k jejich podrobné analýze a k diskusi v rámci pracovních skupin (které jsou také přístupné všem zainteresovaným) a následně je o nich rozhodnuto na plénu.

Výhodou rozhodovacích procesů založených na přímé demokracii je, že jsou všechna rozhodnutí přijata demokratickým způsobem, který vysoce eliminuje různé druhy manipulace. V systému zastupitelské demokracie, kde zvolení lídři přijímají rozhodnutí sami, existuje vysoké riziko manipulace (během projednávání může docházet k nátlaku a korumpování). Výhodou plenárního způsobu rozhodování je fakt, že všechna rozhodnutí musí být přijata kolektivně na plénu, majoritou hlasů zúčastněných. Plénum nemůže nikdy volit zástupce, který by měl mandát rozhodovat podle svého uvážení. Plénum si může zvolit pouze delegáta/delegátku, který prezentuje přání a rozhodnutí pléna a zpětné návrhy a otázky předkládá plénu. Tato metoda volení delegátů, která je jediným opravdu demokratickým způsobem, vylučuje možnost manipulace skrze soukromé zájmy zastupitelů.

Nezávislá studentská iniciativa a plénum

Prvotní iniciativní skupina, která začala s organizací okupace fakulty, fungovala pod názvem Nezávislá studentská iniciativa za bezplatné školství (NSI) ještě před svoláním prvního okupačního pléna. Nicméně plénum přesáhlo vliv NSI, protože mezi cíle nepatřilo pouze právo na bezplatné školství a také proto, že vyjadřovalo vůli všech studentů, s tím jak měl každý právo participovat a volit na plénu. Proto bychom měli na rozhodnutí přijatá na plénu pohlížet jako na rozhodnutí studentů FF a ne jako na rozhodnutí NSI. NSI stále představuje skupinu aktivistů a aktivistek, kteří bojují za právo na bezplatné školství, zatímco plénum je otevřené všem studentům, bez ohledu na politickou orientaci a jejich názor na jednotlivá témata, jakým je bezplatné školství. Přestože je plénum v tomto případě plodem boje za právo na bezplatné školství, stalo se centrálním orgánem rozhodovacího procesu založeného na přímé demokracii všech studentů a nemělo by být srovnáváno výhradně s bojem za bezplatné školství.

ZNANJE
NIJE
ROBA
SLOBODNA EDUKACIJA,
A NE SLOBODNO TRŽIŠTE

RADNICI
UZ STUDENTE

Jak organizovat plénum?

1. Úvod

Plénum je jednoduše řečeno shromážděním všech zainteresovaných členů kolektivu. Všichni členové tohoto kolektivu mají právo účastnit se pléna, což ho činí demokraticky legitimním, přestože není nutné, aby na každém plénu byli přítomni všichni členové kolektivu. Důležité je, že na plénu mají všichni rovné rozhodovací pravomoci – není možné, aby jeden člověk zastupoval druhého člověka nebo skupinu lidí (a disponoval jejich hlasy). Plenární způsob rozhodování obsahuje metody participační neboli přímé demokracie. Rozhodovací proces podle principů přímé demokracie, který je uplatňován na plénu, je jediným důsledným demokratickým přijímáním rozhodnutí, které se týká celého kolektivu.

Hlavním důvodem pro organizování pléna je zahrnout všechny zainteresované do rozhodovacího procesu, hlavně pokud se týká tak důležitých témat, jako je právo na bezplatné školství, bezplatné zdravotnictví, práva pracujících apod. Možnost podílet se na rozhodovacích procesech motivuje i ty, kteří bývají označováni za lhostejné, bez zájmu nebo apatické k politickým tématům. Promyšlené veřejné diskuse demystifikují rozhodovací procesy a potvrzují důležitost každého účastníka a účastnice. Rozhodnutí, které je učiněno, je závazné pro všechny. Nicméně někdo může položit otázku: Kdo jsou ti „všichni“? Za rozhodnutím učiněným na základě racionální argumentace stojí všichni členové skupiny, ve které bylo rozhodnutí učiněno. Základem tohoto způsobu rozhodování je, že kdokoliv chce, může se na něm podílet. Je třeba zmínit, že plénum neužívá žádné síly k realizaci svých rozhodnutí, pouze sílu logických argumentů – ti, kteří se plenárního shromáždění neúčastnili, nejsou povinni akceptovat rozhodnutí, která byla učiněna, přesto jsou o nich informováni. Důležitým smyslem tohoto druhu rozhodování je rozšíření odpovědnosti na všechny účastníky, kteří jsou si vědomi faktu, že rozhodnutí nebylo učiněno nějakou vyšší autoritou, lobbistickou klikou nebo výkonným orgánem, ale pouze účastníky hlasovacích procesů. Ti, kteří se jednou aktivně podíleli na rozhodovacím procesu, už nikdy nebudou pasivně stát stranou jako nezúčastnění či nesvéprávní přihlížející.

Nyní bychom se měli zaměřit na organizaci pléna v naléhavých situacích, jakými jsou okupace a převzetí kontroly nad institucemi a pracovišti. Vědomě rozlišujeme okupaci a převzetí kontroly. O převzetí kontroly nad institucí můžeme mluvit pouze v těch případech, ve kterých plénum, zahrnující všechny členy kolektivu nebo přinejmenším ty, kteří mají zájem na participaci, vyjádřilo volbou souhlas s převzetím kontroly nad institucí.

V závislosti na okolnostech (velikost kolektivu, možnosti sabotáže, hrozby postihu), může, ale nemusí být okupace plánována v relativním utajení. V takovém případě je první věcí, která se musí udělat, akce samotná, k legitimizaci akce dochází až dodatečně. Ovšemže by bylo nejlepší, kdyby všichni zainteresovaní schválili akci předtím, než je provedena. To ale z výše zmíněných důvodů není pokaždé možné. Pokud by se vždy čekalo na předchozí jasný souhlas majority, mohlo by se také stát, že po schválení akce již není možné akci provést. Kompletní demokratická legitimizace hned od začátku nemusí a nesmí být překážkou provedení přímé akce, přestože největší důležitost je kladena na skutečnost, že akce samotná je organizována na základech přímé demokracie od samého počátku. V případě relativního utajení akce je nutné se přesvědčit, že co nejvíce lidí, kterých se akce přímo dotýká, ví nebo má nějaké tušení o tom, co se děje. To je důležité z hlediska podpory dalších aktivit.

2. Plénum – jak a proč?

Nabízí se otázka, jak zorganizovat kolektivní subjekt, který funguje na principech přímé demokracie. Neměli bychom zacházet do přílišné teorie. Naším cílem je popsat organizování kolektivního subjektu, který fungoval na FF v Záhřebu, a vyzdvihnout určité problémy, se kterými jsme se setkali. Tato zkušenost by měla pomoci ostatním kolektivům, které se pokoušejí zahájit podobnou politickou aktivitu.

Akce byla připravována skrze neoficiální kanály a k její plné legitimizaci došlo následovně prostřednictvím rozhodnutí všech studentů, kteří se volbou vyjádřili pro pokračování okupace. Nicméně je důležité zmínit, že i když nebylo možné okupaci předem veřejně oznámit (k oznámení došlo těsně před jejím provedením), každý měl možnost zapojit se do její přípravy (nikomu nebyla účast zakázána). Všechna setkání, která proběhla před okupací, také fungovala na základech přímé demokracie. Proběhla předokupační minipléna (která měla spíš charakter veřejných setkání, na nichž byla rozhodnutí přijímána podle principů přímé demokracie). První větší předokupační plenární shromáždění se uskutečnilo pět dní před obsazením fakulty (účastnilo se ho asi 200 lidí). Veřejná diskuse na téma bezplatného školství se spontánně proměnila v plénum, ve kterém většina hlasovala pro okupaci fakulty. Okupace byla potom potvrzena velkým plénem, které se uskutečnilo ihned po obsazení v tentýž den, a studenti převzali kontrolu nad fakultou.

Během přípravy akce se vyskytlo nejedno dilema. Kdo by měl mít právo participovat na plenárním shromáždění a jak je znepřístupnit těm, o kterých panuje přesvědčení, že by na nich neměli být. Bylo rozhodnuto, že kromě studentů fakulty by právo na participaci mělo být rozšířeno i na ty, kteří jsou akcemi zasaženi a kteří se o ně zajímají – tedy personál fakulty, studenti dalších fakult a univerzit, pracující atd. Jelikož se požadavek za bezplatné školství pro všechny týká celé společnosti, jelikož je univerzita veřejnou institucí, nabízí se politika „otevřených dveří" jako jediná odpovídající.

Tento přístup se ukázal být správný s tím, jak se plenární shromáždění setkávala s vysokým zájmem obou skupin – studentů z jiných fakult i dalších lidí. Brzy následovaly okupace dalších univerzit. Hlavní nevýhodou této volné participace byl strach z pokusu o narušení pléna zlomyslnými jednotlivci či skupinami. To se nestalo. Naopak, rovnost všech účastníků a zahrnutí všech do rozhodovacích procesů se ukázaly jako skutečný základ soudržnosti. Před okupací se někteří lidé obávali, že by organizace založená na principech přímé demokracie vůbec nemusela fungovat – nicméně okupace jasně ukázala, jak byly tyto obavy liché. Dominantní myšlenkou se stalo mínění, že pokud boj za elementární lidské právo, jakým je právo na bezplatné školství, neaktivizuje dostatečný počet účastníků, není vhodná doba pro takový boj a všechny akce jsou odsouzeny k neúspěchu.

Už v první den okupace se v přednáškové učebně o kapacitě 350 až 400 míst shromáždilo asi 800 lidí. Rozhodnutí pokračovat v okupaci bylo učiněno obrovskou většinou hlasů. Během 35 dní okupace nedošlo na plénu ani uvnitř fakulty či v její blízkosti k žádnému incidentu.

Během přípravných setkání proběhly velké diskuse na téma organizace okupace. Je potřeba zablokovat fakultu se vším všudy, nebo by měly být některé její služby zachovány? Měl by být fyzicky zablokován vchod do budovy? Nakonec bylo rozhodnuto, že dojde pouze k zablokování řádné výuky, zatímco personál bude mít nadále přístup na svá pracoviště. Vchod bude otevřen pro všechny, jinak by nemělo smysl zahajovat alternativní vzdělávací program (zaměřený na bezplatné školství a příbuzná témata).

Vzhledem k takovému přístupu si akce získaly podporu některých zaměstnanců uni-

verzity. Ačkoli to může být považováno za ideologicky nekonzistentní, rozhodnutí zachovat provoz určitých služeb zajišťovaných komerčními firmami na fakultě bylo motivováno přáním nepoškodit zaměstnance těchto firem a předejít konfliktům s policií, která by mohla inklinovat k zákrokům v zájmu vlastnických práv.

Co se týče ukončení okupace, byl vznesen jasný požadavek: Bezplatné školství na všech úrovních vzdělávacího systému, pro všechny, kteří splní kritéria přijímacího řízení. Idea byla taková, že jeden jasný neústupný požadavek, který je ve všeobecném zájmu, je mnohem lepší než více nesourodých požadavků. A jaké přípravy předcházely akci?

3. Přípravy

Celá věc začala nápadem zablokovat učebny z důvodu varování veřejnosti před nebezpečím komercionalizace univerzitního sektoru. Na takovém jednání, které je po celém světě běžné, jistě není nic revolučního. Nicméně tato metoda byla v Chorvatsku relativně neznámá. V Chorvatsku nedošlo za poslední dekádu k žádnému viditelnému studentskému protestu.

Základním cílem iniciativní skupiny bylo získání podpory širšího studentstva pro další aktivity. Ve stejný čas byla posuzována pozice učitelů a profesorů. Mělo by být zmíněno, že podpora požadavku za bezplatné školství existovala již od demonstrace, která se uskutečnila 5. listopadu 2008, jíž se zúčastnilo asi 1500 lidí, převážně studentů filozofické fakulty. Další mobilizace byla zajištěna zorganizováním veřejné diskuse na téma bezplatné školství po zmíněné demonstraci (samotná okupace začala 20. dubna 2009). Je důležité zmínit, že studenti byli uvědomeni o požadavku za bezplatné školství, jak jsme uvedli už výše. Proto znamenala listopadová demonstrace, na které se mnoho studentů aktivně podílelo, jistou legitimitu pro zahájení okupace. Při organizování okupace byly důležité dvě základní věci:

a) zorganizování převzetí kontroly nad budovou fakulty a zablokování učeben
b) uplatňování principů přímé demokracie i při rozhodování, zda pokračovat v okupaci.

V přípravné fázi vzrostl organizační tým na 50 aktivních členů. Byl složen převážně ze studentů, kteří se už v minulosti podíleli na nějakých aktivitách, a z těch, kteří (někdy i náhodou) přišli na jedno z přípravných setkání a rozhodli se zapojit. Nicméně určité okolnosti usnadňovaly uskutečnění takové komplexní akce:

a) minulé politické aktivity iniciované studenty FF, jako např. protest proti Zákonu o akademickém senátu v r. 1996; demonstrace proti invazi USA do Iráku v r. 2003 a hlavně petiční kampaň proti vstupu Chorvatska do NATO v r. 2008; protest proti zavedení školného pro magisterská studia 7. května 2008; stejně jako nejdůležitější první demonstrace za bezplatné školství 5. listopadu 2008
b) důkladné diskuse o dopadech a problémech způsobených realizací boloňského procesu
c) existence aktivní studentské organizace
d) fakt, že na rozdíl od jiných fakult nebylo oficiální studentské zastupitelstvo FF zkorumpované nebo pod kontrolou nějaké mládežnické sekce politické strany
e) existence autonomního prostoru na fakultě (Klub studentů FF)

Demonstrace 5. listopadu musí být označena za klíčový moment, jelikož během její přípravy došlo k ujasnění myšlenky boje za bezplatné školství na všech vzdělávacích úrovních. Tato demonstrace a její přípravy upoutala pozornost lidí k problémům způsobeným komercionalizací školství a pomohla vytvořit aktivistickou základnu, jež se později ujala okupace. Také analýza demonstrace jasně ukázala, že konvenční metody protes-

tu, jako jednodenní demonstrace, jsou velmi omezené a neefektivní a že je nezbytné realizovat jiné a radikálnější formy boje.

To byly některé z hlavních předpokladů, jež umožnily realizaci akce větších rozměrů na fakultě. Poté, co začala okupace, se ukázalo, že je nutné vyvrátit rozšířený mýtus, že právě jen FF má předpoklady pro tento typ akce. Tento typ romantického idealizování často vede k poraženeckým náladám při analýze šancí na zorganizování podobné akce kdekoliv jinde, a výsledkem bývá, že se vlastně nic nestane. Výše uvedené příznivé okolnosti a předpoklady, které usnadnily okupaci FF, nejsou samy o sobě spjaté se sociálními a humanitními obory. Pro úspěšnost protestu nebyla klíčová oborová specializace, ale konkrétní akce, odpovědná organizace a odhodlání bojovat (na druhou stranu není neobvyklé, že studenti humanitních a sociálních věd více inklinují ke kritické reflexi sociálních procesů).

Otázka zní, co dělat v případech, kdy je třeba začít od píky a zda je vůbec v takové situaci možné uspořádat plénum? Z vlastní zkušenosti můžeme konstatovat, že naše pokusy a začátky s uspořádáním pléna proběhly ve velmi krátkém čase a za podmínek, kdy chyběla jakákoliv základní infrastruktura.

4. Plénum od píky

Jak už bylo řečeno, organizace může být na počátku zformována (a obvykle je) malým počtem lidí. V závislosti na velikosti oslovovaného kolektivu může i jediný člověk zastat klíčovou prvotní iniciativu, jinak by pro úspěšné odstartování příprav na akci mělo stačit pět až šest lidí. Toto bychom rádi zdůraznili hlavně proto, abychom potlačili defétismus a nečinnost, která často postihuje malé kolektivy, které se mylně domnívají, že masy nemohou být osloveny bez velkého počtu aktivistů a aktivistek. Další častou chybou je naivní víra v nějaký druh „revoluční" atmosféry, nespokojených nálad ve společnosti nebo jiných zvláštních podmínek, které musí nastat, aby mělo smysl něco dělat. Strach z neúspěchu často brání zahájení akce. Každý musí mít na paměti, že neexistuje ideální situace, v níž se všechno prostě spontánně stane. Ještě důležitější je vědět, že „revoluční" atmosféra nenastane zčistajasna spontánně. „Revoluční" atmosféra je tvořena – obvykle metodami, které se na první pohled zdají být banální.

Dovolte nám začít od prvopočátku. První věc, která musí být definována, je cíl. Cíl musí být jednoznačný, výstižný a musí pramenit z jednoho ze základních lidských práv. Někdo by mohl namítnout, že něco, co pramení ze základních lidských práv, nemůže být jednoznačné a výstižné, ale spíše ze své podstaty abstraktní a těžko srozumitelné. Ale jedině cíle založené na boji za rovnoprávnost mají potenciál k širší mobilizaci. Bezplatné školství, bezplatné zdravotnictví a svobodná práce – to jsou příklady, které považujeme za součást boje za rovnoprávnost. Citlivým místem našeho boje by byl jistě cíl, který by nenaplňoval přání všech členů a členek kolektivu. Navzdory různosti názorů a rozdílným náklonnostem je klíčové, aby se na činnosti každý podílel a jeho činnost ho naplňovala. Každý musí cítit, že jeho aktivita je vítána. Pokud tomu tak není, pokud jsou někteří členové kolektivu od samého počátku opomíjeni, pravděpodobnost úspěšnosti akce se snižuje.

Poté co je cíl stanoven, musí ho kolektiv prosadit. K prosazení našich ideálů jsme použili plakáty. Rozdávání letáků je dalším dobrým způsobem, jak povzbudit lidi, aby si začali uvědomovat záležitosti, které se jich týkají. Dalším krokem je přesvědčování, že podobné akce byly a budou úspěšné. Ideální cestou je uspořádání přednášky známých osobností, které zastávají stejný názor, po níž následuje veřejná diskuse. Na této událos-

ti by měla být také diskutována podoba plakátů a letáků. Odezva na diskusi je dobrým indikátorem počtu oslovených lidí. Diskuse muže být také užitečná z motivačních důvodů: měla by vyjasnit další otázky, stejně jako dodat odvahu těm, kteří váhají. Můžeme říci, že poté co byl stanoven cíl a byly zahájeny akce na jeho prosazení, veřejná diskuse poslouží jako ukazatel stavu situace a vodítko pro další aktivity.

5. Dva scénáře

Po veřejné diskusi se situace může stále vyvíjet dvěma směry. První z nich je pozitivní. Diskuse byla úspěšná; účastnilo se jí velké množství zainteresovaných lidí, kteří jsou připraveni chopit se akce. Iniciační aktivity byly úspěšné a nyní přichází čas pro další fázi, kterou je rozšíření iniciační skupiny organizátorů a organizátorek, která bude zahrnovat všechny, kteří se na ní chtějí podílet. Tento proces má specifickou dynamiku, ke které se vrátíme později. Nejdříve si musíme položit závažnější otázky: co dělat v případech, kdy se veřejná diskuse setká s nízkým počtem účastníků, nebo v případech, kdy během diskuse dojde k vášnivé neshodě či pokusům o zmaření akce.

Dovolte nám tedy posoudit a popsat druhou možnou variantu vývoje. Znovu si to zopakujme: negativní scénář může mít dvě různé podoby. V prvním případě se veřejná diskuse může setkat s nezájmem. V takovém případě došlo zřejmě k chybám v jednom ze dvou prvních kroků: ve stanovení cíle nebo v jeho prosazování. Proto je nezbytné analyzovat, co bylo učiněno, poučit se ze zkušeností a napravit každou možnou chybu. Domněnka, že od dalších akcí by se mělo upustit, protože společnost je apatická nebo nepřišla ta správná chvíle, často vede k předčasným a ukvapeným závěrům. Započetí akce je často klíčovým bodem, po kterém již byla náročnější část práce vykonána a zbytek je často pouze věcí volby adekvátní taktiky a přístupu. Co se musí udělat v případě neshody nebo pokusu o zmaření akce?

Neshoda obvykle znamená, že účast na veřejné diskusi nebyla nízká, čímž bylo dosaženo určitého úspěchu. Neshody by měly být očekávány a neměli bychom se jim vyhýbat. Někdo by dokonce mohl říct, že tento druh vývoje je pozitivním výstupem iniciačních akcí a je výsledkem úspěšného začátku. Proces diskuse a řešení rozdílnosti rozebereme v kapitolách, které popisují situaci na naší fakultě. Ještě předtím zvažme otázku pokusu o zmaření akce. Maření aktivit můžeme očekávat od administrativy a jejích přisluhovačů, kteří se mohou pokusit narušit jakoukoliv formu sebeorganizace. To je něco, na co studenti a studentky narazili na několika fakultách, které zahájily okupaci po vzoru FF. Základním problémem byl nedostatek času na kvalitní přípravu, stejně jako nedostatek organizačních zkušeností a dřívější pozitivní praxe. Jakýkoliv pokus o narušení je stále jasným ukazatelem toho, že akce měla určitý dopad a že měl být rozsah dalších aktivit rozšířen, protože zmařit lze pouze akci nedostatečně organizovaného hnutí. Organizovanému a uvědomělému hnutí často jakékoliv obstrukce naopak pomohou mobilizovat do té doby pasivní část kolektivu. Nicméně vraťme se k prvnímu možnému scénáři, který se vyvinul během okupace a převzetí kontroly nad naší fakultou.

6. Začátek byl úspěšný, co potom?

Mnoho lidí se ukázalo na veřejné diskusi a dalších setkáních. Je jasné, že je o toto téma zájem. Jaké jsou další organizační kroky? Je nezbytné zorganizovat setkání všech zainteresovaných aktivistů a aktivistek za účelem prodiskutování strategie dalších akcí. Organizátoři nesmí promrhat výhodu počátečního entuziasmu a nárůstu počtu aktivistů. Nicméně odrazovým bodem by měla být diskuse nad cílem akce a způsobem jeho dosaže-

ní. Pokud nepanuje shoda nad těmito body, není možné se pohnout do další praktické organizační fáze. Už bylo stručně popsáno, z čeho by měl vycházet cíl. A co způsob, jakým ho dosáhnout? Naší metodou je okupace a její legitimizace skrze přímou demokracii. Z naší zkušenosti můžeme říct, že lidé zpočátku oponují radikálnějším způsobům akce, ať už je to z důvodu ignorace, obav, nebo osvojení si konzervativních názorů z médií či prostřednictvím institucionální výchovy. Je ale udivující, jak rychle lidé povstanou na obranu základních lidských práv a rozhodovacích procesů založených na principech přímé demokracie, pokud jsou podloženy jasnými argumenty a pozitivními zkušenostmi z reálného života. Osvojením rozhodovacích procesů založených na principech přímé demokracie je vytvořena živná půda pro akci. V této situaci se také vyjasní, co to ve skutečnosti znamená, že „rozhodnutí přijatá plénem jsou závazná pro všechny“.

Poté co zúčastnění akceptovali model přímé demokracie a došlo k formulaci cíle, který podporují všichni členové kolektivu, můžeme říci, že máme dva základní komponenty pro organizaci pléna. To samozřejmě znamená, že všechny výše popsané aktivity byly učiněny v relativním utajení, které bude prolomeno v okamžiku zahájení okupace a následného převzetí kontroly nad institucí (pracovištěm, školou apod.). V zájmu toho, aby bylo plénum plně funkční, musí být zcela veřejné. Jinými slovy každý, kdo by mohl mít zájem se zúčastnit (a má na to právo v souladu s pravidly účasti stanovenými mimořádným plénem), musí vědět, kde a kdy se plénum koná.

Zbývá popsat třetí základní komponent organizace – plénum, které se stává důležité, když byly první dva komponenty zformovány, tzn. v okamžiku, kdy existují jasné známky budoucího pléna. Další nezodpovězenou otázkou zůstává vztah s médii a z toho se odvíjející otázka vedení.

7. Otázka vedení a vztah s médii

Je jasné, že nehierarchický model rozhodování, založený na principech přímé demokracie, eliminuje potřebu vedení, „odborných“ vyjednavačů a zastupitelů. Je opravdu důležité, aby si hnutí odpovědělo na otázku vedení hned na začátku. V plenárním organizačním modelu jsou rozhodnutí přijímána kolektivně; nejsou zde žádní zastupitelé, což znamená, že zde neexistují ani žádní zvýhodňovaní jednotlivci, kteří by aspirovali na to stát se hlasem hnutí. Je velmi důležité potlačit jakékoliv „vedoucí tendence“ od samého začátku, protože je těžké se zbavit prvního dojmu z médií – a to jak interně, tak před veřejností. Lídrům a nebezpečím, která s sebou delegování pravomoci přináší, je jednodušší preventivně předcházet. Může být obtížné sesazovat lídry, když už si získali nějaké sympatie u ostatních a potenciálně hrozí, že by se dostali mimo kontrolu pléna.

První reálná zkouška rovnosti nastane při kontaktu s médii. Někteří lidé se domnívají, že okupace a přebírání kontroly nad institucemi vyžadují profesionální tiskové mluvčí, tzn. jednoho nebo více lidí, kteří budou komunikovat s novináři. Ale tento mýtus musí být vyvrácen, pokud nechceme, aby byla akce personalizována nebo aby byla funkce pléna zastíněna privilegovanými mluvčími. Nejefektivnější cestou, jak zabránit těmto nebezpečím, je zachování anonymity všech členů a členek kolektivu. Anonymita je nejúčinnější obranou před profilací vůdců – pokud lidé, kteří prezentují vize kolektivu na veřejnosti, zůstanou v anonymitě, není možné, aby se z nich vyprofilovali reprezentanti celého hnutí. Jistě není nutné zdůrazňovat, že kontinuální rotace aktivistů a aktivistek, kteří vystupují na veřejnosti, zanechává velký dojem o síle hnutí.

Běžným názorem bývá, že mediální pozornost lze získat pouze za předpokladu, že budeme hrát podle pravidel, která stanovují média. To většinou znamená podřízení se

logice nabídky a poptávky a degradaci tématu do formy ohromujících příběhů. Dokonce i čistě politické akce by měly být převedeny do roviny osobních příběhů a schematických historek o „lidské motivaci“, pravděpodobně za účelem lepšího vnímání veřejností. Tímto způsobem je však politický aspekt akce obětován v okamžiku jejího prezentování veřejnosti. Emancipační hnutí musí být progresivní ve všech sférách, což zahrnuje i vztah s médii. To, co chtějí média od hnutí, není důležité; důležitá je myšlenka, kterou se hnutí snaží sdělit. Ukázalo se, že nejefektivnější cestou, jak donutit média, aby předala onu myšlenku v původně zamýšlené podobě, je striktně se vyhnout prezentaci v osobní rovině a intenzivně kontrolovat artikulaci cílů aktivit prostřednictvím vydávání tiskových zpráv.

Je potřeba vyvrátit mylné předpoklady, že hnutí nemůže uspět bez vedení a bez osvojení si konvenčního přístupu k médiím. Naopak si musíme uvědomit, že mezi nejsilnější stránky našeho hnutí patřila specifická mediální strategie a naprostá absence hierarchie. Každý den jiný tiskový mluvčí, uvážlivě formulované tiskové zprávy a fakt, že jsme kladli důraz na kolektiv, to vše odvrátilo dvě vážná ohrožení: vyprofilování vůdců a mediální dezinterpretaci.

8. Plénum: 1, 2, 3

Jak tedy vypadalo samotné plenární shromáždění? Nejdříve musí dojít ke zvolení moderátora, tzn. člověka, který bude koordinovat události na shromáždění. Rozhodli jsme se, že k fungování pléna je zapotřebí dvou moderátorů, hlavně z důvodu očekávání vysoké účasti. Role moderátorů byla redukována na minimální nezbytnou technickou koordinaci – úkolem moderátorů byla pomoc s přípravou denní agendy a zajištění dodržování pravidel komunikace na plénu. To znamená, že moderátor nemá pravomoci, které jsou pro tuto funkci obvyklé. Není nadřazený plénu; jeho/jejím úkolem je jednoduše dodržovat základní komunikační pravidla předem určená plénem.

Pravidla a postupy (stanovy) pléna FF (která definují, jak plénum funguje) vycházejí z praktických problémů, se kterými jsme se setkali. Rádi bychom podotkli, že tato pravidla nemusí být použitelná za jakýchkoliv podmínek a situací. Jsou základními procesními pravidly schválenými na plénu a následně plénem dodržovanými. Pokud je to potřeba, mohou být tato pravidla kdykoliv plénem změněna. Přirozeně to neznamená, že plénum funguje podle obskurních a nahodilých pravidel. Plénum musí za všech okolností dodržovat demokratické principy, což znamená, že jakákoliv forma nátlaku je nepřípustná (s výjimkou „nátlaku“ na respektování rozhodnutí pléna).

Postupem času jsme objevili určitá technická řešení, která podstatně usnadnila fungování pléna. Jedním z nich je pravidlo, že účastník či účastnice může mluvit pouze tehdy, drží-li v ruce mikrofon – tím se účastníci naučili nepřerušovat řeč ostatních a čekat, dokud nedostanou slovo (mikrofon). Ukázalo se, že používání mikrofonu má pozitivní efekt na plynulost a úroveň diskusí na plenárních shromážděních. Další důležitou inovací je promítání zápisu ze shromáždění na zeď. Každý si pak může přečíst, jak byly průběh diskuse a závěry zaznamenány. Zápis z pléna se tak stává plně transparentní a ze strany zapisovatele nemůže dojít k manipulaci.

9. Kontroverzní otázky & funkce pracovních skupin

Plenární model rozhodování bývá kritizován, protože je údajně nelegitimní, řízený (tvrdí se, že rozhodnutí jsou učiněna předem) a protože ostřílenější mluvčí mají nepřiměřeně větší vliv. Kritiku legitimity lze snadno vyvrátit. Plénum je otevřené všem, každé

shromáždění je velmi dobře avizováno předem, každý má právo mluvit a ovlivnit rozhodovací proces.

Jelikož nebylo možné prodiskutovat všechna témata do detailu na plenárním shromáždění, bylo z praktických důvodů přistoupeno ke konceptu pracovních skupin, které se mohly detailněji zabývat specifickými tématy. Setkání každé pracovní skupiny bylo také velmi dobře avizováno předem a také bylo otevřené všem, kteří o ně měli zájem. Pokud se během plenárního shromáždění ukáže některé téma jako kontroverzní, odpůrci prosazovaného názoru jsou vyzváni k založení pracovní skupiny, ve které se mohou pokusit najít prostor pro navržení uspokojivého řešení kontroverzního tématu.

Největším problémem tak zůstává třetí výtka, tedy jistá výhoda výřečnějších účastníků a zkušenějších mluvčích. Musíme upřímně říci, že s tímto problémem se nám nepodařilo vypořádat; jediné řešení jsme našli v soustavném apelu na ty, kteří mluví často, aby byli odpovědní, neopakovali se a nepřisvojovali si plénum. Mělo by být také zmíněno, že každá pracovní skupina sloužila pro méně výřečné jako jakási tréninková půda, na které si mohli v menším kolektivu zlepšit své řečnické dovednosti a zbavit se ostychu. Naopak výřeční lidé se zde mohli učit respektu k odlišnému názoru a hledání kompromisu, který by přispěl k soudržnosti skupiny. Povzbuzování k volnému formování pracovních skupin, které mohou (ale nemusí) fungovat jako poradenské skupiny pléna, se ukázalo jako významné obohacení plenárních shromáždění.

10. Závěr

Mezi základní kritéria pro organizování pléna patří:

a) stanovení cíle
b) rozhodovací procesy založené na principech přímé demokracie
c) mediální strategie
d) prevence autoritářských tendencí.

Kombinace těchto čtyř kritérií by se měla projevit následovně:

a) vysoká účast
b) zformování silného pléna
c) otevření veřejné diskuse nad problémem, na který je akce zaměřena
d) prostor k učinění dalšího kroku a dosažení stanoveného cíle.

Plénum

Plénum existuje pouze v těch případech, kdy se členové a členky kolektivu účastní všeobecného shromáždění. Plénum nemá žádné členy, pouze účastníky. Mimo tento akt shromáždění všech na jednom místě, diskutování a přijímání rozhodnutí se nedá hovořit o plénu. Plénum není formálním orgánem jako parlament, který má své budovy a zaměstnance – plénum neutváří kolektiv, to kolektiv utváří plénum.

Technici

Technici připravují mikrofony, ozvučení a další technické vybavení používané na plenárním shromáždění. Do přednáškové haly se dostaví deset minut před zahájením shro-

máždění, aby zapojili a vyzkoušeli ozvučení, počítače a další nezbytnou výbavu. Plénum je moderováno dvěma moderátory. Čtou agendu, moderují diskuse, shrnují argumenty a formulují otázky, o kterých má plénum hlasovat.

Zapisovatel provádí zápis z každého plenárního shromáždění. Během shromáždění jsou poznámky promítány na zeď, aby je mohli vidět všichni účastníci pléna. Po skončení pléna zapisovatel použije pracovní verzi zápisu k sepsání zprávy ze shromáždění, která je publikována na oficiálních webových stránkách pléna. Tímto způsobem mohou být o proběhlých diskusích a přijatých rozhodnutích informováni i ti, kteří se nemohli pléna zúčastnit. Zapisovatel se také stará o plynulost a délku diskusí. Po třiceti minutách diskuse na jedno téma informuje zapisovatel moderátory, že mohou přerušit diskusi a zeptat se účastníků, zda si přejí v diskusi pokračovat, zda chtějí přistoupit k hlasování, anebo zahájit diskusi na jiné téma. Zapisovatel se také dostaví několik minut před zahájením shromáždění, aby připravil potřebné materiály – dokumenty, videa apod.

Jeden člověk má na starosti pořadí, ve kterém se účastníci a účastnice přihlásili ke slovu (doporučuje se, aby u shromáždění nad 200 lidí plnili tuto funkci dva lidé). Dále je nezbytné, aby na shromáždění bylo přítomno několik lidí zajišťujících bezpečnost – jejich úkolem je udržovat pořádek během shromáždění, podávat mikrofon a počítat hlasy. Také podávají moderátorům psané zprávy od účastníků.

Agenda pléna je sestavena na setkání technické pracovní skupiny, která je svolána dvě hodiny před plenárním shromážděním. Do agendy jsou zahrnuty všechny jasně formulované návrhy, které byly předem zaslány technické pracovní skupině (návrhy bodů do agendy mohou být také podány na plénu, pokud je to možné, například napsáním návrhu na papírek a vhozením do připravené krabice). Setkání technické pracovní skupiny je samozřejmě otevřeno všem, kteří se ho chtějí účastnit. Na tomto předplenárním setkání jsou moderátoři seznámeni se svými úkoly (což je nezbytné, protože pro každé shromáždění jsou voleni noví moderátoři). Moderátoři předchozího plenárního shromáždění by se tohoto setkání měli také účastnit.

Požadavek na změnu moderátorů každého plenárního shromáždění vychází ze samotné podstaty přímé demokracie, která klade důraz na rovnost a společné sdílení odpovědnosti. Je to také jeden ze způsobů, jak rozšířit kruh aktivních účastníků na plénu. To, jak často si mohou lidé zopakovat roli moderátora, závisí na velikosti kolektivu.

Průběh pléna

Moderátoři přivítají účastníky a účastnice pléna, představí se a shromáždění začíná. Na začátku přečte jeden z moderátorů první odstavec stanov pléna. Poté moderátor přečte agendu, připomínkuje ji, a pokud je to nezbytné, upraví ji (není nutné, aby se o agendě hlasovalo).

Prvním bodem agendy jsou zprávy a oznámení. K těmto bodům většinou není nutné přijmout nějaké rozhodnutí a novinářům je dovoleno pořizovat záznam a fotografie této části shromáždění. Zprávy a oznámení zahrnují různé informace obdržené od posledního plenárního shromáždění nebo zprávy týkající se akcí, ve kterých se angažuje plénum (souvisejících s fakultou, všeobecnou sociální situací apod.). Po této části moderátoři vyzvou novináře, aby ukončili záznam a přestali fotografovat.

V následujícím bodě agendy přicházejí na řadu zprávy ze setkání a akcí jednotlivých pracovních skupin. Zprávy čtou moderátoři nebo se poskytne prostor členům a členkám pracovních skupin. Následující body agendy již zahrnují témata, která byla navržena pro-

střednictvím e-mailů před zahájením plenárního shromáždění. Může nastat i situace, kdy jsou nové body agendy navrženy během shromáždění. Během studentské kontroly nad fakultou byla pravidelným (i závěrečným) bodem agendy otázka setrvání v okupaci, nebo jejího ukončení. Po každém bodu agendy může dojít k hlasování, ale při některých bodech není nutné přijmout nějaké stanovisko nebo rozhodnutí. Na druhou stranu některé body agendy vyžadují více rozhodnutí, tudíž se hlasuje vícekrát. Některá témata mohou být přesměrována na pracovní skupiny, které se jimi budou zabývat více do hloubky. Hlasování o těchto bodech je pak odloženo na jiný termín. Každé rozhodnutí pléna může být změněno na plénu příštím.

Poté co je představen bod agendy, můžou účastníci a účastnice zahájit diskusi na dané téma, která může trvat 30 minut. Potom moderátoři položí plénu otázku, zda si přeje ukončit diskusi. Ještě předtím udělají moderátoři souhrn diskuse a informují plénum, co bude následovat, pokud bude diskuse ukončena: zda plénum přejde k dalšímu bodu agendy, zda dojde k hlasování apod. Než plénum přistoupí k hlasování o ukončení diskuse, měli by dostat slovo ti, kteří se chtěli k tématu vyjádřit. Úkolem techniků je zaznamenávat a dodržovat pořadí, v němž se diskutující přihlásili ke slovu, a posílat mikrofon k diskutujícímu, který je na řadě. Moderátoři sumarizují argumenty, které zazněly, a upozorňují na jejich eventuální opakování. Pro lepší přehled o směřování diskuse je užitečné, když zapisovatel jednotlivé argumenty zaznamená.

Pokud dojde k hlasování, jeden z moderátorů nebo jakýkoliv účastník či účastnice pléna navrhne formu otázky, o které se bude hlasovat. Otázka se napíše na panel nebo zobrazí na projektoru, aby ji mohli všichni vidět. Otázka musí být formulována tak, aby účastníci mohli hlasovat pro, proti, nebo se zdržet hlasování. Pokud je to nezbytné, může být otázka formulována takovým způsobem, aby bylo možné zvolit více možností (a, b, c, d...), a plénum poté může hlasovat pro jednotlivé možnosti, nebo proti všem možnostem. Pokud nejsou již žádné připomínky k formulaci otázky, pokud plénum souhlasí s navrženou formou otázky, přichází na řadu hlasování. Hlasuje se zvednutím paže a pokud není vizuálně jasný výsledek hlasování, lidé zajišťující bezpečnost spočítají hlasy. Během počítání nesmí nikdo opustit místnost ani do ní vstoupit.

Na konci shromáždění určí účastníci datum dalšího shromáždění, dojde k určení moderátorů příštího shromáždění a je-li to nezbytné, jsou voleni delegáti. Za moderátory a delegáty mohou být zvoleni pouze přítomní. Ti, kteří byli navrženi, musí akceptovat nominaci a o jejich schválení se opět hlasuje.

Po skončení plenárního shromáždění nesmí moderátoři odejít, dokud nezajistí kontaktní informace od lidí, kteří byli zvoleni za příští moderátory a delegáty. Každé shromáždění moderují dva noví moderátoři a každý může moderovat plénum pouze jednou za akademický rok. Zapisovatel předá zápis ze shromáždění technické pracovní skupině (aby byla později schopna vycházet z rozhodnutí, která byla na plénu přijata) a napíše zprávu z plenárního shromáždění, která je zveřejněna na oficiálním webu.

Stanovy pléna filozofické fakulty

Účelem následujícího textu není formalizace a kodifikace pléna, ale příklad jeho fungování. Proto je také předmětem neustálé diskuse, návrhů, kritiky nebo vylepšení, která mohou být poslána technické pracovní skupině. Všechny zaslané návrhy jsou diskutovány

na veřejném setkání pracovní skupiny a na plenárním shromáždění.

A) Pravidla

1) Všichni zainteresovaní mají právo účastnit se pléna – ať už patří mezi studenty FF nebo ne. Plénum přijímá rozhodnutí poměrnou většinou hlasů. Před hlasováním se plénum snaží dosáhnout konsenzu. Při diskusi se její účastníci vzájemně respektují a jsou dodržovány stanovy určené plénem, se kterými nové účastníky a účastnice seznámí moderátoři. Rozhodnutí přijaté plénem je závazné pro všechny.

2) Plenární shromáždění se koná, pokud je to nezbytné, anebo nejméně jednou do měsíce. Všichni účastníci a účastnice shromáždění rozhodují o datu a času příštího pléna. Technická pracovní skupina může na žádost jakékoliv pracovní skupiny nebo jednotlivce svolat neplánované plenární shromáždění. Technická pracovní skupina musí uspořádat setkání, na kterém se prodiskutuje a rozhodne svolání neplánovaného plenárního shromáždění, a jeho termín a zaměření musí být veřejně oznámeno (na oficiálním webu, informačních tabulích fakulty atd.) nejméně 24 hodin předem. Termín a čas neplánovaného plenárního shromáždění musí být také oznámen na webových stránkách nejméně 24 hodin předem.

3) Technická skupina pléna zahrnuje:

a) osoby zajišťující bezpečnost včetně koordinátora
b) zapisovatele/zapisovatelku
c) techniky (lidi zajišťující aparaturu, počítače, projektor…)
d) člověka zapisujícího pořadí žadatelů o slovo
e) člověka předčítajícího návrhy, které účastníci a účastnice zaslali v průběhu pléna

4) Každé plénum je moderováno dvěma novými moderátory za podmínky, že jednotlivec může moderovat plénum pouze jednou za akademický rok. Jednotlivci, kteří již nemohou být zvoleni za moderátory (v tomto akademickém roce už moderovali), mohou být voleni za mluvčí. Pokud jsou mezi kandidáty na mluvčí ti, kteří již tuto funkci plnili, dává se přednost novým uchazečům. Než jsou plénem voleni moderátoři a mluvčí, je nezbytné položit otázku, zda existují nějaké připomínky nebo námitky k uchazečům.

5) Během plenárního shromáždění může u stolu s moderátory sedět pouze technická skupina (viz Pravidlo č. 3). Nikdo jiný u čelního stolu nesedí. Plénem musí být odsouhlaseno, zda nemusí technická skupina rotovat nebo zda do ní nemusí být voleni noví lidé (ačkoli tato možnost zůstává v případě potřeby otevřená). Moderátoři i členové a členky technické skupiny mohou přispívat do diskuse za stejných podmínek jako všichni ostatní. Přihlásí se o slovo a vyčkají, až na ně přijde řada.

6) Pracovní skupiny, které jsou pro fungování pléna klíčové, jako například technická pracovní skupina, musí být vždy k dostižení. K tomu potřebují: a) e-mail zveřejněný na oficiálních webových stránkách, b) viditelně označenou místnost, kde pořádají setkání a která se nachází v budově fakulty, c) pořádat setkání mezi plenárními shromážděními, jejichž termín je zveřejněn na webu nejméně 24 hodin předem. Pracovní skupina musí odpovídat na dotazy zaslané na její kontakt v odpovídajícím časovém horizontu, např. do dvou dnů.

7) Technická pracovní skupina je odpovědná za technické zabezpečení plenárních shromáždění, což zahrnuje:

a) koordinaci členů a členek pracovní skupiny (bod č. 3)

b) seznámení moderátorů se stanovami pléna, s rozhodnutími, která byla přijata na předcházejícím plénu a s tím, jak se sestavuje agenda
c) svolávání neplánovaných plenárních shromáždění

Základnu technické pracovní skupiny tvoří moderátoři předešlého a nadcházejícího pléna a každý, kdo o to má zájem. Vedle setkání mezi plenárními shromážděními je také nutné uspořádat setkání v den plenárního shromáždění.

8) Návrhy bodů do agendy musí být poslány nejpozději 24 hodin před plenárním shromážděním. Moderátoři sestaví agendu v den shromáždění, během setkání technické pracovní skupiny. Chtěli bychom zdůraznit, že toto setkání je otevřeno všem zainteresovaným. Návrhy, které nebyly odeslány včas a které jsou příliš důležité na to, aby byly opomenuty, mohou být podány přímo na shromáždění, poté co moderátoři přečtou agendu. V zájmu toho, aby byly tyto body přijaty do agendy, musí navrhovatel či navrhovatelka vysvětlit, proč nebyly podány včas a proč je důležité, aby byly prodiskutovány na daném plénu. Pokud existují návrhy, které byly zaslány včas a nebyly zahrnuty do agendy, musí moderátoři vysvětlit důvod.

9) Každý bod agendy je prodiskutován. Pokud zúčastnění nemají žádný příspěvek do diskuse, může se ihned přejít k hlasování.

10) Předtím než jsou na nějakou událost posláni delegáti, plénum prodiskutuje, zda je to potřeba. Není důležité, jaký postoj by delegáti chtěli prezentovat, důležité je, jaký postoj mají prezentovat na základě rozhodnutí pléna. Pokud se plénum rozhodne někam vyslat delegáty, měly by být splněny následující požadavky:

a) plénum musí jasně definovat mandát delegátů
b) pokud se jedná o více událostí, měli by na ně být vysláni různí delegáti; funkce by měla rotovat
c) není žádný limit počtu uchazečů o funkci delegáta
d) uchazeči musí být přítomni na plénu a akceptovat kandidaturu
e) musí být umožněno vznést argumenty pro a proti delegování jednotlivých lidí
f) budoucí delegáti musí být potvrzeni hlasováním.

11) Rozhodnutí přijaté na plénu by nemělo být na tomtéž plénu zrušeno, pokud se neukáže, že došlo k procedurální chybě, nebo pokud nepřišly nové klíčové informace.

B) Postupy

1) Plenární shromáždění je moderováno dvěma moderátory; jeden sleduje diskusi a přibližně každých 10 minut sumarizuje argumenty, zatímco druhý zajišťuje další nezbytné úkoly, například upozorňuje diskutující, aby se neopakovali, aby své příspěvky vyjadřovali stručně a srozumitelně apod. Moderátoři si během pléna úkoly střídají.

2) Před položením otázky „Přeje si plénum ukončit diskusi?“ musí moderátoři sumarizovat proběhlou diskusi a oznámit, co bude následovat, pokud se plénum rozhodne diskusi ukončit. Proto by otázka položená moderátory měla znít např. „Přeje si plénum ukončit diskusi a přejít k dalšímu bodu agendy?“ nebo „Přeje si plénum ukončit diskusi a přistoupit k hlasování?“ Předtím než moderátoři tuto otázku položí, musí mít plénum k dispozici alespoň 30 minut na diskusi.

3) Každý, kdo navrhne bod do agendy, by měl, pokud je to možné, formulovat otázku, o které se bude hlasovat. Otázku může formulovat každý účastník a účastnice pléna. Nejedná se o úkol moderátorů. Zapisovatel by neměl ovlivňovat formulaci otázky. Před

hlasováním musí být otázka jasně a srozumitelně definována a pokud možno zaznamenána na místě viditelném pro všechny. K hlasování by se nemělo přistoupit, dokud není otázka dopsána a k dispozici na místě viditelném všem (tabule, projektor). Pokud je otázka formulována, musí moderátor před přistoupením k hlasování položit otázku: „Přeje si ještě někdo komentovat formu otázky nebo ji upravit, než se začne hlasovat?"

4) Všechna rozhodnutí přijatá na předchozím plenárním shromáždění jsou sumarizována, takže moderátoři je mohou použít, aby se adekvátně připravili na své úkoly. Sumarizovat rozhodnutí je úkolem zapisovatele.

5) Technická doporučení moderátorům a moderátorkám: moderátor by měl být klidný, umírněný a objektivní; měl by zabraňovat přerušování diskuse podněty mimo téma; neměl by se nad účastníky a účastnice shromáždění povyšovat; měl by zabránit tomu, aby plénem manipulovaly něčí soukromé zájmy; měl by zabránit jakýmkoliv projevům autoritářství mezi účastníky a účastnicemi pléna (naopak občasné zpestření vtipnými vložkami je vítané). Pokud účastníci navrhnou do agendy téma, které bylo předem prodiskutováno, mělo by se o něm informovat na začátku shromáždění. Opakující se témata nemusí být zahrnuta do agendy, ale pokud se tak stane, musí to být vysvětleno během úvodní části plenárního shromáždění.

6) Účastníci a účastnice, kteří prezentují zprávy jednotlivých pracovních skupin, opustí svá místa a postaví se před plénum. Potom se odeberou zpět na svá místa, odkud odpovídají na dotazy.

7) Základní struktura agendy:

a) přečtení agendy – během kterého také moderátoři vysvětlí, proč nebyly některé návrhy zahrnuty do agendy, a dají účastníkům možnost navrhnout urgentní body, které se nestihly navrhnout včas;
b) oznámení;
c) zprávy pracovních skupin;
d) navržené body agendy;
e) stanovení termínu dalšího plenárního shromáždění, volba moderátorů a mluvčích;
f) návrhy, komentáře, novinky a další podněty, které byly zaznamenány během plenárního shromáždění.

Během bodů b) a f) se nehlasuje.

8) Úspěšné fungování pléna vyžaduje:

- nejméně dva mikrofony (jeden pro moderátory a bezdrátový pro diskutující)
- aparaturu
- počítač
- obrazovku/projektor, aby účastníci a účastnice mohli číst zápis z pléna a pro viditelné zobrazení otázky, o které se hlasuje.

9) Pokud není rozhodnutí jasné, tzn. pokud se mnoho lidí zdrží hlasování anebo pokud je počet hlasujících „pro" vyrovnaný s počtem hlasujících „proti", moderátoři položí plénu otázku, zda plénum potřebuje prodiskutovat akceptování výsledku hlasování. Otázka může vypadat následovně: „Akceptuje plénum výsledek hlasování?"

C) Poznámky

★ Pravidla jsou závazná, zatímco postupy jsou pouze doporučující. Každé doporučení vypsané v části B) Postupy se může kdykoliv stát pravidlem, pokud o tom plénum roz-

hodne. Návrhy dalších postupů jsou vítány. Nová pravidla by měla být vytvářena s velkou opatrností, aby se předcházelo přemrštěné formalizaci pléna.

★ Všechna výše vypsaná pravidla a postupy byly prodiskutovány technickou pracovní skupinou a plénem samotným.

Kodex chování během studentské kontroly nad filozofickou fakultou

1) Během studentské kontroly nad FF je vstup na fakultu povolen všem podle konvenčních pravidel fakulty za běžného provozu. Nikdo nemá právo bránit personálu fakulty v přístupu na pracoviště. Bez výjimky dochází pouze k zablokování konvenční výuky. Lektorům bude bráněno realizovat přednášky, semináře a zkoušky v učebnách a posluchárnách. Na druhou stranu nebudou omezováni v poskytování konzultací a provádění zkoušek ve svých kancelářích.

2) Všichni aktivní účastníci a účastnice okupace fakulty, včetně návštěvníků a zaměstnanců, se budou chovat k sobě navzájem, stejně jako k personálu fakulty a vybavení fakulty s nejvyšším respektem. Nebudou se pokoušet nikoho ohrozit ani ničit vybavení fakulty.

3) Pouze bezpečnostní pracovní skupina má právo fyzicky bránit někomu v něčem s tím, že i tato intervence musí být provedena mírumilovnou a nenásilnou formou v nejvyšší možné míře. Ostatním je umožněno podpořit bezpečnostní pracovní skupinu pouze v případech, kdy skupina rozhodne, že dále už nezvládá kontrolu situace, a sama požádá o podporu.

4) Každý musí respektovat instrukce členů a členek bezpečnostní pracovní skupiny. Během okupace bude omezen volný pohyb po fakultě a všichni respektujeme toto omezení jako nutné pro úspěch akce.

5) Všechny zákony Chorvatské republiky a směrnice FF, které zakazují konzumaci nelegálních drog a alkoholu v prostorách fakulty, budou bez výjimky dodržovány.

6) Pokud někdo uvidí někoho porušovat pravidla, měl by ho varovat, aby to nedělal. Pokud dotyčný nepřestane, měla by být jeho činnost oznámena nejbližšímu členovi bezpečnostní skupiny, který bude jednat tak, jak je napsáno v pravidlech a kodexu.

7) V případě policejní intervence na fakultu použijeme taktiky pasivního odporu. Jakmile dorazí policie, každý by si měl sednout na podlahu a odmítnout se pohnout. Pokud budeme jakkoliv vyprovokováni, nesmíme odpovídat násilím, ať už fyzickým nebo verbálním. Jediný způsob, jak vyhnat protestující, je zvednout je a odnést.

8) Všechna rozhodnutí týkající se fungování studentské kontroly nad fakultou, pokračování okupace, změny programu nebo kodexu chování apod. budou přijata na plenárním shromáždění podle pravidel a postupů pléna FF.

9) Během studentské kontroly nad fakultou bude plenární shromáždění probíhat každý den.

Zápisy z pléna

Proč se dělají zápisy z pléna?

★ Slouží k tomu, aby informovaly všechny, kteří se nemohli zúčastnit plenárního shromáždění, o tom, co bylo na plénu diskutováno a jak dopadlo hlasování.

★ Je užitečné mít k dispozici záznam všech hlasování: postupem času je přijato mnoho rozhodnutí a je nemožné si všechna pamatovat (nebo si je někteří pamatují nepřesně), proto je někdy nutné konzultovat zápisy ze starších shromáždění.

★ Pokud je zápis zobrazen projektorem na zdi, diskutující mohou snáze sledovat debatu.

Technické rady

★ Zapisovatel by měl zapisovat do počítače, aby se mohl zápis snáze archivovat a později použít.

★ Pokud je to možné, měl by být počítač propojen s projektorem, aby byl zápis vyobrazen způsobem viditelným pro všechny účastníky a účastnice. Nejlepší je promítat zápis nad moderátorským stolem nebo vedle něj (pokud je zápis promítán na zeď, všichni účastníci mají možnost kontrolovat jeho formu, a pokud je to nutné, připomínkovat ji).

Jak zapisovat?

Každý zápis musí obsahovat:

- datum, např.: Zápis z plenárního shromáždění 26. května 2009
- čas, kdy shromáždění začalo a kdy bylo ukončeno. Po skončení shromáždění zapisovatel zkontroluje čas a na konec zápisu ho zaznamená: Shromáždění bylo ukončeno ve 23.56.
- počet účastníků a účastnic (není vždy nutné)
- agendu: Zapisovatel zapíše na začátek zápisu všechny body agendy, které moderátoři shromáždili. Pokud je zápis promítán na zeď, musí být vyobrazován už v době, kdy se agenda připomínkuje, aby se k ní mohli zúčastnění vyjádřit, případně vyslovit námitky a upravit ji.

Jakmile shromáždění začne, moderátoři postupují podle agendy a zapisovatel zapisuje. Body agendy jsou dále zapisovány formou nadpisu, pod nějž je zaznamenána diskuse a postřehy k tomuto bodu. Například: 2. bod agendy: přezkoumání návrhu nového zákona

Potom jsou souvislosti s návrhem nového zákona prezentovány plénu.

Není nutné zapisovat všechno, co je řečeno, je ale užitečné zapsat hlavní argumenty diskuse. Například: Někteří účastníci pléna poukazují na to, že je tento návrh nového zákona neakceptovatelný, protože se nevztahuje na dálkové studium...

Poté co moderátoři zahájí diskusi, zapisovatel zaznamená čas. Např.: Diskuse začala ve 20.16.

Po třiceti minutách dá zapisovatel moderátorovi znamení.

Pokud jsou k diskusi potřeba nějaké dokumenty, zapisovatel je zobrazí pomocí projektoru. Dokumenty potřebné pro diskusi jsou zapisovateli předány před začátkem shromáždění. Zapisovatel ušetří čas, pokud je ihned otevře, aby je měl později připravené k zobrazení.

Po zformulování otázky, o níž se hlasuje, ji zapisovatel zapíše, aby se k ní mohli účastníci a účastnice pléna vyjádřit.

Formulování otázky není úkolem zapisovatele, ten/ta však může podávat návrhy.

Zapisovatel nesmí zapomenout zaznamenat výsledek hlasování!

Pokud to situace nevyžaduje nebo pokud si to nevyžádají moderátoři, není nutné zapisovat přesný počet hlasů „pro“, „proti“ a ty, kteří se zdrželi hlasování.

Tipy

Nejlepší je celou agendu zkopírovat pod sebe a nechat mezery mezi jednotlivými body, do kterých se potom bude zapisovat průběh diskuse. Tímto způsobem může zapisovatel po skončení diskuse a hlasování ihned pokračovat v dalším bodě agendy, aniž by musel hledat začátek dokumentu a kopírovat další bod. Plénum se tak může přesouvat z jednoho bodu agendy do druhého velmi rychle.

Agenda by neměla obsahovat jména účastníků a účastnic pléna. Výjimku z tohoto pravidla tvoří: kontaktní osoby, delegáti, mluvčí a moderátoři příštího pléna (i v těchto případech se sdělují pouze křestní jména bez příjmení nebo přezdívky). Do zápisu se jména zaznamenávat mohou.

Zapisovatel by neměl panikařit, pokud si není jistý, zda je nějaká část diskuse dostatečně důležitá, aby byla zaznamenána – měl by se řídit svým instinktem, a pokud přesto pochybuje, je vždy lepší pasáž, nad kterou váhá, zaznamenat. Zapisovatel může také vyzvat diskutující, aby se vyjádřili k zápisu, popř. ho doplnili.

Zapisovatel by měl zaznamenávat návrhy podávané účastníky pléna.

Je užitečné, pokud vedle zapisovatele někdo sedí a pomáhá mu s formulací zápisu, se čtením informací z tištěných dokumentů, s pamatováním si důležitých věcí, které by měly být zapsány (e-maily, telefonní čísla), když zapisovatel nemá čas zajistit všechno sám.

Čas od času neuškodí vtipné zpestření diskuse ze strany zapisovatele, ten ovšem nesmí být lehkovážný a do zápisu nesmí vkládat vlastní komentáře, které by povyšovaly jeho postoj nad rozhodnutí pléna.

Delegáti a mandáty

Plénum je politický subjekt, který přijímá rozhodnutí podle zásad přímé demokracie většinovým počtem hlasů všech přítomných. Stejně tak je platformou používanou pro vyslovení vůle většiny a jako její symbolický zástupce. Všechna politická rozhodnutí jsou přijímána kolektivně a jsou závazná pro všechny. To je důvod, proč nemůže být plénum nikým zastoupeno, jen sebou samým. Plénum nepotřebuje zástupné struktury, byrokracii ani administrativu k tomu, aby rozhodovaly jeho jménem.

Nicméně rozhodnutí přijatá plénem musí být uvedena do praxe nebo sdílena i v takových komunikačních podmínkách, které neumožňují účast velkého počtu lidí. Z těchto důvodů je nezbytné předat odpovědnost za realizaci přijatého rozhodnutí několika účastníkům a účastnicím nebo skupině, která se konkrétním problémem zabývá. Existují dva principy, které to umožňují: princip delegátů a princip mandátů.

Delegáti

Během studentské okupace fakulty a po jejím ukončení často nastala situace, ve které muselo být rozhodnutí pléna tlumočeno či vysvětleno různým jednotlivcům, kolektivům a organizacím. Přicházely pozvánky a žádosti, aby byly politické cíle a samotné akce pléna FF prezentovány různým občanským sdružením, organizacím, u kulatých stolů a na konferencích ostatních fakult. Během okupací vznikla také potřeba přímé komunikace a sdílení detailních informací mezi plény obsazených univerzit. Méně často přicházely

výzvy k uzavřeným setkáním s možnými politickými spojenci.

V těchto situacích se muselo plénum nejprve rozhodnout, zda chce vůbec komunikovat s některými z těchto rozdílných aktérů, a pokud ano, pak zvolit delegáty, kteří budou tyto úkoly realizovat. Vzhledem k velmi delikátnímu problému, jaký představuje tlumočení stanovisek pléna několika málo lidmi, a protože se jednalo o vytvoření komunikačních mostů s velmi odlišnými subjekty, bylo vždy nejdříve nutné zhodnotit, zda jsou delegáti vůbec potřeba (nebo stačí např. poslat dopis), a pokud byli potřeba, musely se detailně definovat jejich pravomoci a úkoly. Navzdory rozdílnostem úkolů a situací byla jedna skutečnost vždy stejná: **delegáti nemají právo přijímat rozhodnutí jménem pléna**. Můžou jednat jako exkluzivní předkladatelé informací a pokud mluví jménem pléna, musí se držet rozhodnutí přijatých plénem (samozřejmě musí tato rozhodnutí znát velmi podrobně). Delegáti musí být vždy velmi opatrní a měli by předcházet vytváření předpokladů, které neodpovídají tomu, co vzešlo z diskusí na plénu. Pokud jsou vyzváni, aby sdělili názor podobného rázu, měli by odmítnout odpovědět, poněvadž nemohou spekulovat jménem pléna. Je důležité, aby delegáti vytvořili detailní zprávu pro plénum, která shrnuje jejich aktivity a obsahuje všechny podstatné informace.

Mandáty

Mandáty jsou svěřovány jednotlivcům a skupinám, aby v praxi realizovali rozhodnutí přijatá plénem. Na rozdíl od jednoúčelových úkolů, které plní delegáti, jsou mandáty udělovány na delší dobu a svěřovány lidem plnícím střednědobé a dlouhodobé úkoly. Mezi ně může například patřit psaní tiskových zpráv, administrace webu, komunikace s personálem fakulty apod. Stejně jako v případě delegátů musí být úkoly a pravomoci jednotlivce disponujícího mandátem detailně definovány. Nicméně jednotlivci, kterým byla dána důvěra v podobě mandátu, mají konečné slovo při výběru definitivní podoby jejich úkolu, tzn. mají určitou dávku svobody, kreativity a mohou zapojit svůj individuální cit. To ovšem otevírá prostor pro manipulaci, a proto může plénum odebrat mandát, kdykoliv to uzná za vhodné. Mandáty můžou být na plénu kdykoliv diskutovány a pokud existují přesvědčivé důvody pro odebrání nějakého mandátu, plénum tak učiní.

Navzdory určité svobodě při plnění úkolů, k nimž jsou svěřeny mandáty, nemají jednotlivci disponující mandáty právo plnit úkoly podle svého uvážení, pokud jim to nebylo umožněno plénem. Např. během okupací bylo téměř každý den vydáváno tiskové prohlášení bez toho, aby se každý den hlasovalo o tom, kdo to bude mít na starosti, ale po ukončení okupací byla potřeba napsání tiskové zprávy diskutována na plénu jako první. Teprve potom mohlo plénum svěřit mandáty jednotlivcům, kteří měli tiskovou zprávu sepsat nebo alespoň prezentovat na otevřeném setkání. Mandát může být stejně jako princip delegáta udělen pro jednorázový úkol (např. moderátor nebo mluvčí na plénu).

Mediální strategie, mediální tým a mediální pracovní skupina

Mediální strategie

Hlavním cílem mediální strategie bylo jasně prezentovat požadavky studentů veřejnosti, tzn. jasně prezentovat požadavek bezplatného školství. Nicméně nebylo tak záměrně učiněno obvyklým způsobem, podřízením se mediální logice a tendencím masmédií pro výrobu senzací a zamlžování důležitých faktů. Z tohoto důvodu novináři často

neporozuměli naší mediální strategii a identifikovali ji jako nedůvěryhodnou, hlavně na začátku, kdy pro ně znamenala naprosto nový přístup. Proto, aby média nemohla být označována jako benevolentní vůči studentským požadavkům, nebo dokonce za jejich zastánce, musely být tiskové zprávy co nejpřesnější a konkrétní, aby se předešlo různým druhům vytrhování z kontextu.

Nejdůležitějším rysem mediální strategie byla depersonalizace. To znamená absenci profesionálních mluvčích a neposkytování rozhovorů médiím jménem pléna. Tendence byla taková, že i neoficiální rozhovory byly anonymní. Nebylo to ze strachu před možnými postihy. Spíše se jednalo o cestu, kterou se studenti snažili vyjádřit kolektivní aspekt akce a všemi sdílené požadavky, které nebyly v zájmu úzké skupiny lidí, ale celé společnosti. Díky této prevenci výroby vůdců a oblíbených tváří média neodvracela pozornost od samotné akce a požadavků a nesoustředila se na nové mediální hvězdy. Tento koncept mediální strategie byl v přímém vztahu k metodám přímé demokracie, na základě nichž fungovalo plénum a studentská okupace. Jelikož zde nebyl prostor pro vůdce a vše bylo rozhodnuto společně většinovým počtem hlasů, je logické, že zde nebyli profesionální mluvčí, kteří by reprezentovali studenty před veřejností. Neustálá rotace funkce tiskového mluvčího (stejně jako rotace delegátů a moderátorů) byla základním předpokladem pro to, aby se plénum stalo jediným politickým a kolektivním subjektem celé akce.

Z těchto důvodů na plénu denně docházelo k volení mluvčích na každou tiskovou konferenci, které během okupace probíhaly také denně. Funkce mluvčího se neopakovala. Na plénu byl vždy člověk delegovaný do role mluvčího jednorázově a měl splnit specifický úkol, např. prezentaci postojů určité organizaci, na určitém veřejném setkání, na určité tiskové konferenci apod. Každé veřejné vystoupení podobného typu ve jménu pléna muselo být schváleno plénem. Ovšemže studenti měli vždy možnost poskytnout médiím vyjádření vlastním jménem, ale v těchto případech také platil princip depersonalizace: bylo doporučeno, aby médiím nebyla sdělována jména. Plénum v několika případech diskutovalo o možnosti vyslání delegátů do různých diskusních televizních pořadů, ale tato možnost byla vždy zavržena po shodě, že by takový postup nesplňoval zvolenou mediální strategii a podřizoval by autoritu pléna veřejné prezentaci cílů akce.

Vedle anonymních tiskových prohlášení se měl každý v maximální míře snažit, aby neprezentoval explicitně politicky motivovanou akci jako osobní emotivní dobrodružný příběh. Model mediální strategie a artikulace byl postaven do přímé opozice proti dominantní bulvární logice, která depolitizuje události tím, že je zneužívá pro mediální průmysl a používá je jako motiv k výrobě předurčeného žánru, počínaje žánrem studentské rebelie, který musí z politického hlediska nutně vyznívat zmateně a naivně. To byl styl, jakým média přistupovala k celé akci, za představy, že si studenti pouze zvolí tváře, které je budou zastupovat a budou pokorně hrát svou předepsanou roli před objektivy kamer. Odmítnutí klást důraz na tzv. mikrospektivu „lidských příběhů“ bylo zdůvodněno hlavně faktem, že širší sociální a politický kontext našeho úsilí by se stal nepochopitelný akceptováním one man show modelu a závazkem rozšíření mediálního výstupu na obecně předepsané dojmy. V rámci parametrů této rozpačité artikulace by byl mediální výstup politického kontextu jistě redukován na zbytečný „příliš intelektuální“ balast.

Vztahy s médii měl na starosti mediální tým pléna, který měl opakovaně potvrzovaný mandát. Média komunikovala s protestujícími studenty různými způsoby – prostřednictvím kontaktního telefonu pro média, jehož správa rotovala mezi členy a členkami mediálního týmu; prostřednictvím e-mailu, webu apod. Hlavním komunikačním kanálem byly tiskové konference, které se během okupace konaly každý den a na kterých funkce mluvčích rotovala. Na konferenci byla přečtena aktuální tisková zpráva, která přinášela in-

formace o rozhodnutích přijatých plénem, hlouběji vysvětlovala požadavek za bezplatné školství a odpovídala na různé otázky a problémy podle každodenních událostí a potřeb. Po přečtení zprávy odpovídali mluvčí na otázky novinářů, přičemž vždy zůstávali uvnitř mantinelů stanovených plénem.

Mělo by být řečeno, že artikulace tiskových zpráv nesplňovala obvyklý žurnalistický styl a způsob psaní. Vynechat pro média obvyklé vyprázdněné fráze, klišé a stereotypy bylo vědomým rozhodnutím. Formulace tiskových zpráv se záměrně vyhýbala ideologii komunikace, která dnes dominuje nejen tržní sféře, ale i stranické politice. Jedná se o ideologii, která degraduje společnost do role nekritického diváka namísto toho, aby k lidem přistupovala jako k rozumným a plnohodnotným politickým bytostem. V takové strategii není trivializace pouhým vítaným nástrojem, ale také žádoucí normou. Výstupem této logiky je, že za předpokladu konzumace zpráv neschopným divákem dochází k prohlubování předpokládané neschopnosti. Kromě toho bylo důležité zasadit otázku komercionalizace školství do rámce širokého sociálního procesu, bez kterého by bylo nemožné problému porozumět. Pokud samotný kontext nebyl v tiskových zprávách plně analyzován, vždy obsahovaly dostatek indicií poukazujících směrem k sociální makrospektivě. Zdánlivý „nadbytek informací“ byl dominantní PR ideologií odmítnut jako šum, který zbytečně komplikuje problém. Zavedení ukazatelů makrokontextu a propracovaná analýza vychází z fundamentální víry v možnost politického sebevzdělávání demokratické většiny a jejího zapojování do politických procesů. Demokracie, která není založena na předpokladu, že majorita je schopna plné účasti na politickém procesu – a dostupnost adekvátních informací je v tomto případě nezbytným předpokladem –, není demokracií, ale manipulací ze strany meritokratické menšiny. Média, která v tomto scénáři produkují a udržují politickou „nezralost“ masové společnosti, se stávají cynickým obhájcem paternalistické manipulace privilegovanou menšinou, která právě této masové manipulaci vděčí za své výsady.

Mediální tým a mediální pracovní skupina

Mediální tým fungoval již od předokupačních setkání jako tým s mandátem, který mu byl svěřen na základě shody nad mediální strategií. Mandát byl potvrzen na velkých okupačních plénech a samotná mediální strategie byla diskutována na otevřených setkáních během okupace. Mediální tým musel mít mandát, aby byl schopen rychle vydávat tiskové zprávy, stejně jako být v bezprostředním telefonickém, e-mailovém apod. kontaktu s novináři. Vedle mandátu mediálního týmu existovala také otevřená mediální pracovní skupina, která měla stejně jako ostatní pracovní skupiny svoje setkání (během okupace denně, po ukončení okupace podle potřeby či rozhodnutí pléna). Mediální pracovní skupina diskutovala mediální strategii, navrhovala, na které problémy by se mělo poukazovat a která témata by měla být zmiňována.

Tiskové zprávy musely být vzhledem k určitým okolnostem během okupace napsány ve velmi krátké době – během poledních zpráv, ve kterých byly odvysílány novinky a stanoviska členů vlády, potom v jednu hodinu odpoledne pro přenos z tiskové konference na fakultě obsazené studenty. Tiskové zprávy byly psány na regulérních setkáních mediálního týmu, který k tomu měl mandát, následujícím způsobem. Z praktických důvodů byly na začátku sepsány body, které musí zpráva obsahovat. Body vždy vycházely z diskusí a rozhodnutí přijatých plénem nebo z diskusí a rozhodnutí učiněných na setkání mediální pracovní skupiny. Potom jeden nebo dva lidé udělali hrubý návrh textu, který byl následně kolektivně redigován. Během okupace psal mediální tým tiskové zprávy denně, stejně jako další nezbytnou korespondenci (otevřené dopisy, reakce na články, které se objevo-

valy na internetu a v novinách). Mediální tým byl navíc v neustálém kontaktu s novináři prostřednictvím telefonu a e-mailu. Během okupace členové a členky mediálního týmu nepřetržitě poskytovali anonymní prohlášení a rozhovory, jejichž informační náplň byla samozřejmě určena plénem. Mediální tým také připravoval tiskové konference a koordinoval přípravu tiskových mluvčích. Na setkáních mediální pracovní skupiny bylo koordinováno vydávání různých článků a publikací, týkajících se tématu komercionalizace školství.

Ukázka tiskových zpráv

Nezávislá studentská iniciativa za právo na bezplatné školství – vyjádření pro média 20. 4. 2009

Ve chvíli, kdy se pod byrokratickým heslem „participace" administrativním dekretem bez předcházející veřejné rozpravy ruší právo na vzdělání pro všechny, bez ohledu na to, že je vzdělání jako univerzální a povinný civilizační cíl potvrzeno v Deklaraci lidských práv Organizace spojených národů, se cítíme zavázáni povstat na ochranu toho práva nejen ve jménu svém, ale ve jménu společnosti jako celku. Právo na vzdělání považujeme za základní prvek každé demokracie.

Jediný veřejný prostor, který je nám bezprostředně dostupný, je prostor veřejné instituce, v níž se vzděláváme. Problém komercionalizace není přítomný jenom v Chorvatsku, tato akce se vede paralelně s podobnými akcemi studentů z celého světa jako součást Mezinárodního dne boje proti komercionalizaci vzdělání. Během blokády řádné výuky budeme provádět vlastní vzdělávací program věnovaný studentům a veřejnosti. Všechna rozhodnutí o následujících akcích budou schvalována společně a demokraticky na studentských plénech.

Žádáme zrušení školného za vzdělávání ve všech studijních vysokoškolských programech a stupních: bakalářském, magisterském i doktorském. Daně, které platíme, musí být dostatečnou zárukou základních práv na rovnoprávné vzdělávání. Kdo tvrdí, že to uvnitř existujících fiskálních rámců není možné, pouze potvrzuje akutní potřebu proměny politiky, která tyto rámce vytvořila.

Vyzýváme k solidaritě studenty a vyučující, ale také ostatní občany, protože všeobecné a všem dostupné školství není jenom v zájmu studentů, ale i v zájmu budoucnosti celé společnosti.

Rovnoprávnost není na prodej!

Tiskové prohlášení ze dne 21. dubna 2009 (2. den blokády)

Zdá se, že některé věci je nutno znovu a znovu opakovat, aby prorazily skrz bariéru mediálního překrucování a falzifikací. První z těchto věcí se týká dobře známé teze o menšinové „gerilové organizaci", která je prý zodpovědná za tuto akci. Ještě jednou opakujeme, že taková organizace neexistuje. Provedení blokády výuky se včera aktivně zúčastnilo asi tisíc studentů. Kdokoliv se nacházel včera na fakultě, to může potvrdit. Rozhodnutí o pokračování blokády bylo včera večer demokraticky schváleno po veřejné diskusi. Navzdory pozdní hodině konání pléna (skončilo ve 23.00) se jej zúčastnilo víc než 500 studentů ve zcela plném sále. Pokud k tomu přidáme doposud zveřejněná vyjádření

podpory jisté části vyučujících (někteří z nich se aktivně podílejí na našem alternativním edukativním programu), celých kateder, jako např. ústavu filozofie, teze o marginální skupince samozvaných dobrodruhů je už neudržitelná.

Druhá věc se týká otázky domnělé nesrozumitelnosti anebo nesmyslnosti žádosti o bezplatné školství pro všechny. Různé instance univerzitou počínaje přes vedení fakulty až po některé z představitelů tisku jsou spojeny v deklarovaném neporozumění jednoduchému syntagmatu v chorvatském jazyce. Pokud pomineme dosti nepravděpodobnou možnost, že nevládnou svým mateřským jazykem, dojdeme k závěru, že nám svým neporozuměním naznačují, že by bylo nutno žádost o bezplatné školství formulovat v byrokratickém žargonu právníků a úředníků, aby se pro ně stala srozumitelnou a smysluplnou. Tím (ať je nám to povědomé nebo ne) naznačují, že jenom právníci jsou kvalifikovaní vyslovovat smysluplné politické požadavky, což je nesmysl, který, jak doufáme, není nutno zvlášť dokazovat. Účel této hry není těžké pochopit. Představuje pokus o zužování práva na vyslovení společensky relevantních a „kompetentních" politických názorů na velmi úzkou elitu byrokratických odborníků. Politické požadavky se totiž podle definice týkají otázek důležitých pro společnost jako celek. Základní význam demokracie je právě v tom, že dovoluje vyslovení politických požadavků všem občanům. Pokud jim příslušné instance nechtějí rozumět, ať se zamyslí nad tím, jaký vlastní obraz předkládají veřejnosti.

První den blokády výuky proběhl podle plánu, disciplinovaně a bez incidentů, s velkou podporou studentů a s mimořádnou sledovaností přednášek a tribun v rámci alternativního edukativního programu.

Studentský sbor filozofické fakulty včera zveřejnil podporu cíli naší akce.

Vyzýváme všechny studenty, vyučující a ostatní občany, aby byli solidární v ochraně práva na bezplatné školství jako důležitého aspektu širšího boje o sociální rovnoprávnost. Studenti nebojují jenom za svá práva, nýbrž hájí zájmy společnosti jako celku. Je čas, aby se k nám ostatní v tomto boji přidali.

Tiskové prohlášení ze dne 22. dubna 2009 (3. den blokády)

Kvůli neustálému překrucování faktů a vyjadřování zřejmých lží představiteli ministerstva školství a univerzity jsme nuceni některé věci ještě jednou zopakovat.

1. Snaha o bezplatné školství dostupné pro všechny neznamená snahu o prospěch tzv. věčných studentů. Chceme bezplatné školství výhradně v průběhu řádného studia pro ty, kteří splnili podmínky přijímacího řízení.

2. Znovu slyšíme argumenty, které schvalují školné jako stimulant pro studenty. Naopak, jediná závažnější studie o tomto problému v Chorvatsku (Dolenec, Marušić, Puzić 2006) ukazuje, že neexistuje vůbec žádná korelace mezi placením školného a úspěšností na jedné straně a délkou studia na straně druhé. Tedy platící studenti i ti, kteří neplatí, studují přibližně stejně dlouho a se stejným úspěchem.

3. Představitelé univerzity bezostyšně manipulují statistickými údaji, když tvrdí, že je průměrné školné v Chorvatsku 400 €. Je pravda, že průměrné školné činí (podle oficiálních dat) 950 €.

4. Rovněž se denně pokoušejí přesvědčit veřejnost, že fakultu obsadila skupina partyzánů a že svou vůli vnucují většině studentů. Znovu tedy zdůrazňujeme, že všechna rozhodnutí, i ta o pokračování nebo o přerušení blokády, se schvalují přímým demokratickým způsobem na otevřeném plénu všech přítomných. Jen včera se pléna zúčastnilo asi

650 lidí.

5. Považujeme za zvláště hanebné, zbabělé a zodpovědné funkci zcela nepřiměřené chování ministra Primorace, který se neobtěžoval ani komentovat blokádu výuky na dvou velkých a významných fakultách v Chorvatsku.

6. Vedení filozofické fakulty se na dnešním zasedání, kterého se zúčastnili zástupci pléna, usneslo, že jsou požadavky a metody studentského převzetí kontroly nad filozofickou fakultou zcela oprávněné, a v souladu s tím bylo rozhodnuto, že se výuka přerušuje do konce týdne. Plénum svůj názor na toto rozhodnutí vyjádří dnes večer. Podrobnější informace budou k dispozici zítra na tiskové konferenci.

7. Znovu podotýkáme, že nejde jenom o boj za studentská práva, ale také o boj za celospolečensky hodnotný cíl.

Tiskové prohlášení ze dne 25. dubna 2009 (6. den blokády)

Po pěti dnech blokády v pěti největších chorvatských městech konečně zareagovala nejvyšší instance. Avšak i premiér projevil základní neporozumění jednoduchým a jasně artikulovaným studentským požadavkům tím, že doslova opakoval postoj resortního ministra. Premiér se domnívá, že se za studentskými protesty skrývá nějaká „politická opce“. V tom s premiérem plně souhlasíme. Nicméně tato politická opce není ve vztahu s žádnou z chorvatských politických stran. Tady jde o politickou opci, která chce sociální rovnoprávnost, sociální spravedlnost a obecné veřejné dobro. Zdá se nám, že taková možnost mezi chorvatskými politickými stranami neexistuje. To poznali studenti, syndikáty a velké množství občanů, od kterých každodenně dostáváme vzkazy o podpoře. Vzhledem k tomu, že se nacházíme v době těsně před volbami, zdá se, že premiér nevidí, že existují i vyšší cíle než drobné každodenní politické zájmy – což je zřejmě jediná oblast činnosti našeho předsedy vlády jako politického subjektu.

Na včerejší studentské plénum filozofické fakulty přišel o své vůli rektor záhřebské univerzity Aleksa Bjeliš. Na explicitní otázku před 800 studenty vyjádřil svou podporu naší žádosti o bezplatné školství pro všechny. Byl to ale obyčejný populismus a pokrytectví, jelikož tentýž rektor ve svém prohlášení v rozhlase dnes ráno navrhoval půjčky pro studenty jako řešení problému. Tím se otevřeně postavil proti studentům a proti jejich vyučujícím. Je směšné, že si rektor jako příklad bere Maďarsko. Možná se to k němu nedostalo, ale Maďarsko je v hospodářském kolapsu. Absurdní je také, že v době globálního kolapsu neoliberálního ekonomického modelu rektor neustále podporuje sociálně darwinistický přístup ke vzdělání. Tím znovu ukazuje, že studentským požadavkům v zásadě nerozumí. Prosíme rektora, ministra a premiéra, aby chvilku svého cenného času věnovali podrobnému čtení všech dokumentů a materiálů. V nich jsou dodatečně vysvětlené a jasně formulované studentské požadavky. Všechny dokumenty najdete na adrese www.slobodnifilozofski.bloger.hr. Doufáme, že jim poté už nebudeme muset znovu vysvětlovat základní věci a že udělají to, co jsme udělali my: přestanou mluvit a začnou jednat.

Děkujeme všem, kteří se připojili k boji za realizaci ústavou zaručených základních zásad sociálního státu v Záhřebu, Zadru, Rijece, Osijeku, Splitu a po celém Chorvatsku.

Tiskové prohlášení ze dne 2. května 2009 (13. den blokády)

Tento týden jsme byli svědky dalšího nestoudného chování ministra a domněle autonomní akademické společnosti.

Konference rektorů na zasedání, kterého se účastnil i ministr Primorac, rozhodla nepodporovat požadavky a metody studentů, kteří se bouří na fakultách a univerzitách v celém Chorvatsku. Tímto rektoři ukázali, jak málo jim záleží na akademickém světě, který prý řídí, a ukázali, že jsou obyčejnými vykonavateli všech příkazů, které jim vydává ministr Primorac.

Páni rektoři ukázali svými úsudky ze zasedání jen jedno: že nejsou částí akademické obce, jejímiž zástupci by měli být. Tímto ztratili všechna morální práva reprezentovat univerzity této země na jakékoliv úrovni. Svými názory dali za pravdu všem studentům v Chorvatsku, kteří se blokádami distancují od jednání s institucemi, protože vědí, že se skrz instituce nic nevyřeší. Tímto způsobem dokonce i jeden bezvýznamný poradní orgán, jakým je konference rektorů, projevil svou zkaženost.

Po zasedání konference rektorů akademický senát v Záhřebu poslušně potvrdil názory konference rektorů a k nim přidal i svoje vyjádření, kterým ještě jednou ukázal, že mu na podstatě problému nezáleží anebo mu vůbec nerozumí. Odmítli dokonce i na deklarativní úrovni přijmout požadavky studentů a občanů, aby jim bylo přiznáno právo na bezplatné školství na všech úrovních, které, jak už jsme mnohokrát podotkli, by mělo být přístupné všem. Obzvláště je obdivuhodné, že akademický senát odmítl, aby se návrhy zákona, které se týkají školství, posílaly k připomínkování univerzitám a jejich složkám.

Domníváme se, že se na pozadí souhlasu konference rektorů a akademického senátu z tohoto týdne jasně podepsala dirigující ruka resortního ministerstva, které se zřejmě samo nehodlá veřejně vyjádřit a raději dává návody univerzitám, jak by mohly „samy“ problém vyřešit.

V souladu s tím Nezávislá studentská iniciativa ještě jednou vyzývá všechny uvedené instituce, aby konečně naplnily požadavky studentů a aby přestaly mást veřejnost politikářskými rozhodnutími a závěry. Dokud se tak nestane, studenti budou pokračovat v blokádě.

Tiskové prohlášení ze dne 4. května 2009 – Otevřený dopis veřejnosti

Filozofická fakulta v Záhřebu vchází do třetího týdne blokády. Současně je blokováno kolem dvaceti jiných fakult v osmi chorvatských městech. Výlučnou odpovědnost za tento stav nese resortní ministerstvo a vláda Chorvatské republiky. Ani dva týdny blokády výukového systému nepovzbudily příslušné činitele, aby převzali zodpovědnost, přestože adresát studentského požadavku byl od samého počátku jasně označen. Ani jednou přiměřenou reakcí neodpovědělo ministerstvo ani vláda na studentské požadavky. Ba naopak, zabývají se náhradními strategiemi přehazování zodpovědnosti na rozličné akademické instituce. Takovou politiku považujeme za katastrofální, nekompetentní a nezodpovědnou. Stejně mylná a nezodpovědná byla reakce akademického senátu univerzity.

Znovu opakujeme: žádáme realizaci ústavou zaručených práv na vzdělání pro všechny a na všech úrovních (bakalářské, magisterské a doktorské). Tím myslíme zcela z veřejného rozpočtu financované školství pro všechny, kteří splní podmínky přijímacího řízení a konají své studijní povinnosti.

Minimální podmínky pro zrušení blokády, na které můžeme přistoupit, jsou:

1. smlouva, kterou se příslušní činitelé zavážou zrušit veškeré školné pro akademický rok 2009/2010;

2. zahájení procesu změny zákona, kterým by se zajistilo celkové veřejné financování vysokého školství ve všech stupních studia, a to tak, aby byl návrh přečten nejpozději na

prvním podzimním zasedání parlamentu. Vyžadujeme urychlené zformování pracovní skupiny pro tvorbu zákona, které se zúčastní i představitelé fakulty. K návrhu zákona se musí vyjádřit i vědecké a akademické instituce.

Žádáme splnění našich požadavků v nejkratší možné lhůtě a budeme je opakovat každodenně až do jejich uskutečnění.

Tiskové prohlášení z 5. května 2009

Ministerstvo školství, vědy, a sportu poslalo univerzitám 4. května dopis, ve kterém stojí „schvalování iniciativy konference rektorů pro uvedení nového modelu financování systému vysokého školství v Chorvatské republice". Konference rektorů navrhovala bezplatné školství, ve kterém by kritériem pro neplacení byla úspěšnost při studiu. Tím je vlastně nabídnuto rádoby nové řešení rezignujícího lineárního modelu placení. Souhlasem s návrhem konference rektorů se ministerstvo pokouší obelhávat veřejnost předstíráním ústupku tam, kde vlastně žádný není. Samotný dopis si tolik protiřečí, je nejasný a dvojsmyslný v téměř každé formulaci, že nemůžeme s jistotou určit, oč v něm vlastně jde. Kdyby opravdu šlo o vstřícný krok, ministerstvo zná způsob, jak to vyjádřit zřetelně. Včerejším dopisem to rozhodně nedokázalo, dokonce zanechalo dojem úmyslně vyrobené dvojsmyslnosti a nesrozumitelnosti. Ministerstvo stále odmítá vyjádřit svůj postoj ohledně žádosti studentské iniciativy, tj. ohledně podmínek pro zrušení blokády předložených v Otevřeném dopise veřejnosti. Tím znovu ukazuje rozměr své arogantní lhostejnosti a neschopnosti, která je hluboko pod úrovní náležející úředníkům veřejného zájmu.

Na včerejším zasedání rady filozofické fakulty byla odvolána podpora blokády výuky, ačkoliv rada cíle iniciativy nadále podporuje. Je nám známo, že je pod velkým tlakem. Přesto jsme zklamáni, když vidíme, že kalkulace krátkodobých zájmů instituce zvítězila nad odvahou chránit dlouhodobé a obecné právo.

Rázně odsuzujeme potlačování a porušování lidských prav na některých fakultách a vyzýváme studenty, vyučující a širší veřejnost, aby spolu s námi vytrvali v ochraně veřejného zájmu a základních práv.

Tým pro operační úkoly, logistiku a bezpečnost

Tento tým disponující mandátem byl sestaven primárně z důvodu realizace kontroly nad fakultou během okupace. Kromě otázek bezpečnosti se tým soustředí na zajištění základních podmínek pro fungování pléna, což zahrnuje přípravu dostupné techniky (mikrofonů, aparatury, počítačů, projektoru apod.) a udržování pořádku na plénu.

Základ, na kterém bylo postaveno celé organizování kontroly nad budovou a okolními prostory, tvořily tzv. „hlídky". „Hlídky" tvořili studenti dobrovolníci (během okupace FF bylo z taktických důvodů původně požadováno, aby „hlídku" tvořili pouze studenti a studentky FF), kteří zajišťovali během okupace kontrolu nad fakultou. „Hlídky" pracovaly v nepřetržitých směnách, které určoval koordinátor směn. Každý člen hlídky, který se dobrovolně přihlásil, dostal své pole a čas působnosti a o dění ve své oblasti psal zprávy. „Hlídky" nefungovaly jenom přes den, ale také přes noc a nestřežily pouze budovu fakulty, ale také její okolí, prostor kolem vchodu a celé parkoviště, které bylo také obsazeno a bez aut. Jeden nebo dva členové „hlídek" koordinovali v závislosti na možnostech a okolnostech směny. Na fakultě nebyli žádní profesionální strážci a všichni účastníci

a účastnice okupace měli snahu alespoň několikrát se hlásit do „hlídek".

Mezi povinnosti „hlídek" patřilo střežení vybavení fakulty, úklid a další činnosti, které vyžadovaly fyzickou práci, jako přesun věcí a pokud bylo třeba stavění a přesouvání různých bariér. Pokud se některý z vyučujících rozhodl navzdory rozhodnutí pléna uspořádat přednášku, bylo úkolem „hlídek" za pomoci dalších studentů přednášku přerušit, což bylo na začátku okupace běžné. Přerušení takových přednášek probíhalo vždy nenásilnou formou, většinou rozhovorem s vyučujícím a přítomnými studenty, nebo byla prostě znemožněna nepřetržitým hlukem. S koncem „směny" většinou povinnosti hlídky nekončily. Kdykoliv potřebovali členové a členky „hlídek" pomoc, očekávalo se od ostatních studentů, že přiloží ruku k dílu, hlavně při úklidech a přerušování přednášek.

„Hlídky" byly rozmístěny tak, aby byly schopny uhájit všechny strategické pozice univerzity – hlavně parkoviště před budovou, okolí vchodu a chodby na všech podlažích budovy. Kontrola nad všemi částmi fakulty byla klíčová pro narušení jakéhokoliv pokusu o běžnou výuku, pro prevenci potenciálního rozkrádání vybavení univerzity a případně prevenci dalších incidentů. Úkoly a povinnosti „hlídek" a týmu pro operační úkoly, logistiku a bezpečnost zajišťovali koordinátoři, kteří k této činnosti dostali od pléna mandát. V závislosti na počtu a obtížnosti úkolů se zapojovalo více koordinátorů. Pokud k tomu měla původní skupina koordinátorů mandát, mohli do svého týmu přibírat další koordinátory, když bylo potřeba. Všichni byli plénem kdykoliv odvolatelní. Tato praxe se během okupace ukázala jako úspěšná.

„Hlídky" měly prostřednictvím svých koordinátorů ve správě klíče od všech prostor fakulty a určovaly, která místnost bude využita k setkáním některé z pracovních skupin, kde bude noclehárna apod. Do jejich činnosti spadala také logistika – obstarávání a dovoz požadovaného množství potravin a nápojů, jejich uskladnění a zpracování, stejně jako obstarávání a dovoz dalšího potřebného materiálu.

Díky tomuto systému organizace se ukázala být kontrola studentů nad filozofickou fakultou úspěšná. Fakulta byla více otevřená veřejnosti než kdykoliv předtím, všichni měli možnost přijít a zúčastnit se kterékoliv alternativní přednášky, organizované samotnými studenty namísto běžné výuky, všichni se mohli na fakultě najíst a přespat, novináři se mohli pohybovat okolo budovy s daleko větší svobodou než obvykle, všechny služby univerzity fungovaly jako obvykle (knihovna, knihkupectví, kantýna, kopírka, kancelář děkana, kancelář administrativy apod.), byla uspořádána dvě mezinárodní sympozia, a krádeže a poškozování majetku byly zredukovány na nulu, což je něco, co bylo za běžného provozu fakulty nemyslitelné. Během okupace také nedošlo k žádným závažnějším incidentům.

Program a tým pro tvorbu programu

Během okupace byl na FF vytvořen alternativní program k běžné výuce. Před zahájením okupace byla idea vytvořit takový program, který by poskytoval studentům a studentkám fakulty, jejichž denní režim je obvykle zaplněn běžnou výukou, platformu pro dialog a vzdělávání v důležitých otázkách systému univerzity a širší sociální a politické situace. Na denním programu byly přednášky, workshopy, promítání filmů a koncerty, jež měly přiblížit studentům, lektorům a všem, kteří se o téma zajímají, různé aspekty problému sociální nerovnosti.

Jelikož byl identifikován úpadek vysokého školství v mnoha aspektech, první týden alternativních přednášek se věnoval tomuto elementárnímu problému. Mezi hlavní témata týdne patřily „Jaká je výše školného?“, „Všeobecný zmatek chorvatského školství“, „Emancipační vzdělání a sociální dimenze boloňského procesu“ a „Neoliberalismus, demokracie a ekonomická transformace“. Otázka školného ve vysokém školství je jedním z mnoha sociálních témat, které jsme považovali za málo diskutované a zanedbané ve veřejné sféře. Okupace byla tudíž unikátní příležitostí k otevření diskuse nad takovými tématy.

Tvorba různorodého a obšírného programu se stala dennodenní záležitostí. Program byl tvořen nekonvenčním způsobem – zpráva sepsaná týmem pro tvorbu programu byla otevřená návrhům všech studentů, vyučujících, intelektuálů z různých oblastí, nevládním organizacím apod. Všichni navrhovali témata pro přednášky, diskuse a workshopy, do kterých by chtěli nahlédnout hlouběji nebo by se jich chtěli sami ujmout. Stejně tak tým pro tvorbu programu aktivně vyhledával odborníky, kteří by mohli přispět k tématům, jimiž se studenti obecně nebo detailně zabývali. Mezi další témata zahrnutá do alternativního programu patřily: Problémy zdravotnictví v Chorvatsku; Problémy práv pracujících; Mediální cenzura; Komercionalizace veřejného prostoru; Ekonomická transformace; Studentská hnutí regionu a Nerovnost v přístupu ke vzdělání.

Meziplenární pracovní skupina

Úkolem této skupiny je zajistit kontakt, komunikaci a setkání se studenty ostatních fakult z důvodu shromáždění společných kontaktů, výměny informací a zkušeností týkajících se realizace studentských okupací a dosažení jejich cílů. Skupina se také pokouší pomoci studentům ostatních fakult v organizování jejich vlastních plén a vytvoření sítě studentských aktivistů a aktivistek. Týká se to řešení jakýchkoliv problémů a nedorozumění mezi studenty skrze přímou komunikaci a asistenci při organizování diskusí. Zabývá se rovněž otázkami, které přesahují jednotlivá pléna a týkají se společných rozhodnutí plén. Skupina slouží jako komunikační kanál, tj. podává plénu informace o událostech na ostatních vysokých školách, informuje o rozhodnutích ostatních plén a o situaci v dalších městech.

Skupina je otevřená všem, ale většinou sdružuje studenty a studentky různých fakult na jednom místě. Studenti a studentky jiných fakult, kteří jsou ve skupině aktivní (jejichž spoluúčast je požadovaná, jinak by skupina nemohla pracovat účelně), jsou rovnoprávnými účastníky a mají příležitost sdělovat specifické informace o událostech na jejich plénech nebo o ostatních studentech a jejich fakultách. Tak je podporován proces sdílení událostí jednotlivých plén přímým kontaktem s kolegy a kolegyněmi z ostatních fakult. Závěry meziplenární pracovní skupiny (o nezbytných akcích, událostech, návrzích a žádostech směrovaných na ostatní pléna) jsou sdělovány jednotlivým plénům. Účastníci skupiny nejsou delegáty a nemají rozhodovací pravomoci a totéž platí o samotné skupině. Mají ale volné ruce v organizování přímých akcí organizačního, operačního a komunikačního charakteru v zájmu rozvoje soudržnosti, organizace a vztahů mezi studenty a jejich plény. Vzhledem k rozsahu úkolů, ale primárně z důvodu potřebnosti udržení permanentní komunikace mezi plény by se skupina měla scházet pravidelně, nejlépe každý den během okupace a nejméně jednou týdně v meziokupačním období.

Mezi akce, kterých se účastníci a účastnice této pracovní skupiny mohou chopit, pokud je to nezbytné, patří řešení současných problémů a nejasností týkajících se způsobů organizace studentů během okupace, dále metod a cílů okupací. To probíhá prostřednictvím přímé komunikace (osobní, telefonické, e-mailové) se zainteresovanými studenty, návštěvou neformálních setkání na jiných univerzitách nebo jiným způsobem asistence při organizování aktivistické studentské základny na ostatních univerzitách. Skupina také pomáhá organizovat panelové diskuse a workshopy za účelem vzdělávání studentů a představení cílů a metod akce až doposud méně informovaným studentům a studentkám. Tyto akce nejsou realizovány oficiálně jménem pléna, ale osobně jednotlivými studenty poté, co jsou pozváni zainteresovanými studenty z jiných fakult. V tomto smyslu představuje meziplenární pracovní skupina kanál přímé komunikace a vzájemného vzdělávání mezi studenty z různých fakult se společným cílem rozšíření znalostí a zkušeností o záměrech a metodách boje (dodatečně existují komunikační kanály jako webový portál, brožury a zpravodaje). Skupina také monitoruje události týkající se vzdělávání v zahraničí a užitečné a podstatné informace prezentuje plénu. Dále organizuje velká setkání studentských aktivistů z celé země i ze zahraničí a je otevřená spolupráci s nestudentskými plény (dělnickými, zemědělskými apod.).

Pracovní skupina pro technické záležitosti pléna

Tato pracovní skupina byla vytvořena v zájmu vyřešení záležitostí týkajících se fungování pléna transparentním způsobem a podle zásad přímé demokracie. To zahrnuje shromažďování návrhů a zpětné vazby týkající se fungování pléna, shromažďování návrhů bodů do denní agendy, přípravu moderátorů, přípravu agendy a jakýchkoliv dodatečných informací a dokumentů potřebných pro fungování pléna. Skupina také nese odpovědnost za svolávání mimořádných plén, pokud je to nutné. V zájmu zajištění fungování pléna byly vyvinuty Pravidla a postupy pléna FF (viz výše). Obsahují popis fungování některých aspektů pléna a návrhy řešení technických otázek, které vzešly z plenárních shromáždění.

Pracovní skupina se začala scházet několik dní po zahájení okupace, kdy vzrostla potřeba systematického přístupu k řešení jednotlivých problémů souvisejících s fungováním pléna. Záměrem bylo také vytvořit prostor pro diskusi nad přijímáním rozhodnutí prostřednictvím pléna a přímou demokracií obecně: co je to přímá demokracie, co může být realizováno skrze její principy, jak může být používána a jaká je budoucnost takového způsobu politické organizace. Postupem času se pracovní skupina sama vyprofilovala a její činnost se začala zaměřovat více na praktické problémy organizace pléna a pracovních skupin než na teoretické diskuse na téma přímé demokracie.

Během studentské kontroly nad fakultou vyžadovalo transparentní a efektivní fungování pléna následující aktivity:

★ pracovní skupina pro technické záležitosti pléna měla denní setkání, veřejně propagovaná, otevřená všem zainteresovaným, kterých se účastnili moderátoři nejbližšího pléna;

★ návrhy, komentáře a otázky (obecné i týkající se nejbližšího pléna) byly v písemné formě vhazovány do krabice umístěné ve vestibulu, nebo v elektronické podobě zasílány na e-mail pracovní skupiny;

★ každý obdržený návrh byl diskutován na setkání pracovní skupiny, která se pokoušela rozhodnout např. o tom, zda bude návrh zařazen do agendy, a o každém takovém rozhodnutí informovala plénum.

Stejným způsobem byly sepsány a schváleny Pravidla a postupy pléna FF, aby se usnadnilo budoucí fungování pléna a zbytečně se znovu neřešily otázky, o kterých se již diskutovalo. Pravidla a postupy nejsou ničím jiným než záznamem řešení, která se v praxi ukázala jako správná, a v žádném případě nepředstavují neměnný zákon nadřazený plénu. Všechna pravidla a všechny postupy byly potvrzeny a schváleny hlasováním na plénu.

Během dočasného pozastavení studentské kontroly nad fakultou funguje skupina pro technické záležitosti jako jakýsi „pevný disk“ pléna – poskytuje transparentní komunikaci z hlediska informování pléna o probíhajících událostech a kauzách, které jsou zahrnuty do agendy následujícího pléna, připravuje nové moderátory a pokud je to nezbytné, svolává mimořádné plénum. Setkání pracovní skupiny jsou otevřená všem a skrze povinnou účast moderátorů předchozího a následujícího pléna je zaručena kontinuita a sdílení probíhajících témat. Kromě setkání mezi dvěma plenárními shromážděními je požadováno, aby se skupina pro technické záležitosti scházela dvě hodiny před každým plénem.

Pracovní skupina pro analýzu dokumentů

Čtení bez reflexe je jako jedení bez trávení.
Edmund Burke

Skupina byla utvořena během okupace na jaře 2009 primárně z důvodu potřeby detailního zkoumání textů a dokumentů vládních a jiných institucí a jejich reálné interpretace. S vydáváním nových oficiálních dokumentů jako oznámení, regulací, zákonů atd. je úkolem skupiny jejich analýza a zvážení, jaké důsledky bude mít jejich zavedení. Skupina má možnost konzultovat texty s kýmkoliv, o kom si myslí, že jí může být v práci nápomocný. Konečná analýza však stojí na členské základně pracovní skupiny.

Analýza oficiálních dokumentů je hlavním úkolem skupiny, zvláště v případech, kdy je vyvíjen tlak na různé instituce (např. ministerstvo školství) a nejsou zde kanály pro otevřenou přímou komunikaci (protože se plénum například rozhodne, že neslevi z hlavního požadavku). V takových situacích musí skupina analyzovat oficiální dokumenty, interpretovat je a vysvětlit jejich dopad v rámci platných zákonů a regulací. Oficiální dokumenty nejsou zpravidla psány srozumitelným jazykem, jsou zahuštěny byrokraticko-právním žargonem, jehož primární funkcí je znemožnit srozumitelnost. Z toho důvodu musí skupina precizně rozšifrovat každou větu a nakonec se pokusit přepsat celé části textu do srozumitelných celků. Tento úkol vyžaduje vysokou míru koncentrace a rozvahy. Proto se doporučuje, aby počet účastníků a účastnic setkání skupiny nepřesáhl deset lidí (přestože je skupina otevřená všem). Také se doporučuje, aby skupina dokončila práci nad textem bez velkých prodlev mezi setkáními. Optimálně by práce nad jedním dokumentem měla trvat dva nebo více dní po sobě na několikahodinových setkáních. Může být kontraproduktivní (ačkoliv tomu nelze zabránit), pokud se mění členská základna skupiny, protože to vyžaduje čas, aby se noví účastníci dostali do problému, což vede k přerušení dynamiky práce, k povrchnímu výsledku a vytváří psychologický tlak na zbylé účastníky a účastnice. Z velké části se těmto problémům dá předcházet pečlivým dokumentováním probíhající analýzy.

Skupina pro analýzu dokumentů se obvykle schází ad hoc, podle potřeby. Není nutné, aby svolávala pravidelná setkání. Jakmile je jednou svoláno setkání, měla by v zájmu efektivního fungování postupovat podle výše popsaných doporučení. Skupina nevyhnutelně potřebuje moderátora, počítač a projektor, aby byl analyzovaný dokument viditelný pro všechny. Podstata rozhodovacích procesů založených na principech přímé demokracie spočívá v rovném přístupu k informacím a v obeznámenosti účastníků a účastnic s pravidly rozhodovacích procesů. Účelem skupiny pro analýzu dokumentů je přispět svou prací k této podstatě.

Pracovní skupina miniakce

Pracovní skupina miniakce byla zformována jako platforma pro organizování různých akcí a intervencí do veřejné sféry. V první řadě se tedy snaží operativně fungovat prostřednictvím vyslovování myšlenek ve formě veřejných vystoupení. Jedním z hlavních předpokladů skupiny je neformální organizace a tendence věnovat se nekonvenčním a subverzivním aktivitám. Mezi takové aktivity může například spadat vyvěšování trans-

parentů na veřejné budovy, neohlášená vystoupení ve veřejném prostoru, intervence do veřejného prostoru nočními aktivitami, stejně jako jakékoliv další akce vyžadující koordinaci větších skupin lidí v závislosti na časoprostorových okolnostech. Je důležité zdůraznit, že aktivity nejsou z podstaty ilegální, ale směřují k oslovení veřejnosti přímočarým způsobem, který občas zahrnuje metody, jež nejsou zcela legální.

Stejně jako všechny ostatní pracovní skupiny je i tato otevřena všem zainteresovaným. Pro uskutečnění větších projektů žádá skupina plénum o zvláštní mandát, zatímco při organizování menších akcí funguje nezávisle. To znamená, že ne všechny akce, hlavně ty, které jsou uskutečňovány průběžně, vyžadují výslovné schválení od pléna, jelikož má skupina pro jejich realizaci mandát. Takové akce nejsou prezentovány jako akce pléna (jejich uskutečnění nebylo rozhodnuto plénem podle principů přímé demokracie), ale jako osobní iniciativa účastníků a účastnic pracovní skupiny. Plénu jsou pravidelně poskytovány zprávy o činnosti skupiny, a pokud je to nutné, mohou být všechny akce podrobeny diskusi na plénu. Je třeba zdůraznit vysokou míru všestrannosti skupiny – spolupráce se studenty z ostatních fakult, s umělci a zainteresovanými lidmi, stejně jako spolupráce s ostatními pracovními skupinami, jako např. s informační pracovní skupinou, zajišťující distribuci informačních materiálů apod. Fungování pracovní skupiny může být nejlépe ilustrováno příklady nejdůležitějších akcí:

Nejvyšší čas

Akce „Nejvyšší čas“ byla spuštěna ve spolupráci studentů a studentek z pracovní skupiny miniakce a současných umělců. Jedná se o druh veřejného vystoupení, které umožňuje všem lidem symbolicky vyjádřit solidaritu s požadavky studentů a studentek. Akce trvá pět minut, během nichž účastníci a účastnice stojí v řadě, přičemž symbolicky posílají zprávu, že je nejvyšší čas změnit postoj vlády k otázkám školství. Akce sklidily výjimečnou odezvu a jejich podoba expandovala za hranice města Záhřeb, kde byla spuštěna. Při realizaci stejných akcí v ostatních městech byly akce synchronizovány tak, aby probíhaly ve stejnou dobu. Výhodou tohoto typu akce je, že od kolemjdoucích a zainteresovaných vyžaduje minimální čas na to, aby se zapojili, je vizuálně efektivní, provádí se na nejfrekventovanějších místech, takže je velmi atraktivní i pro média. Mělo by být také zmíněno, že akce je doplněna šířením časopisu stejného jména, který se pokouší shrnout informace o požadavcích studentů a studentek vtipnou a srozumitelnou formou.

Školství troubí na poplach

„Školství troubí na poplach“ je akcí, která umožňuje lidem vyjádřit solidaritu se studenty velmi jasným a jednoduchým způsobem: za pomoci troubení klaksonů automobilů. Skupina studentů rozvine na hlavní silnici transparent s nápisem „Školství troubí na poplach“, přičemž vyzývá řidiče, aby je troubením podpořili. Je velmi účinné spustit tuto akci během dopravní špičky, kolem osmé ranní nebo páté odpolední. Akce je pro všechny zúčastněné vysoce motivující. Je také zajímavá pro média vzhledem k neúnosnému hluku, který způsobuje. Touto akcí se také inspirovali aktivisté a aktivistky v ostatních městech Chorvatska.

Max Art Fest

Plénum FF přijalo pozvánku k aktivní účasti na třídenním uměleckém festivalu „Max Art Fest“. Mandát k této aktivitě získala pracovní skupina miniakce. Organizátoři poskytli

studentům zajímavý prostor v centru Záhřebu. Program byl charakterizován tematickým rámcem, který zahrnoval otázky týkající se neoliberalizace a privatizace školství, účinnosti boloňského procesu, solidarity s ostatními sociálními skupinami a principů přímé demokracie. Byl obdobou alternativního programu, který fungoval na univerzitě během okupace. Skládal se z informačních projekcí, výstav fotografií, klasických přednášek a videopřednášek, workshopů a stálého infostánku s peticí a letáčky pro kolemjdoucí a realizací různých vystoupení. Festival navštívil velký počet účastníků a účastnic „z oboru“, stejně jako mnoho náhodných kolemjdoucích. U akcí, které měly zvýšit informovanost účastníků a účastnic festivalu a komunikaci se sympatizanty, se stal důležitým potenciál k oslovení kolemjdoucích. Velké projekty, jakým je „Max Art Fest“, vyžadují mnohem vyšší počet aktivních lidí, času a energie než jednorázové aktivity, ale poselství, které nesou, zasáhne mnohem větší počet lidí.

Ulička etické interpelace

Tato miniakce byla zaměřena na Akademický senát FF v Záhřebu a měla povzbudit jeho členy a členky k tomu, aby ukázali konkrétní podporu studentských požadavků namísto pouhé deklarativní. Studenti a studentky vytvořili před vstupem do místa zasedání senátu uličku, kterou museli členové a členky senátu projít. Přitom jim byly předány informační materiály, které jim měly připomenout přítomnost vzdorujících studentů a studentek a jejich etický pohled na stanoviska senátu v zájmu vytvoření tlaku a vlivu na rozhodnutí týkající se školného, přijímaná akademickým senátem.

Podpora zemědělcům

Tato aktivita měla formu subverzivní ad hoc akce, která si vyžádala koordinaci velkého počtu lidí. Záměrem bylo vyjádřit přímou podporu zemědělcům během jejich protestu před ministerstvem zemědělství. Demonstrující zemědělci dostali výtisk časopisu „Nejvyšší čas“, zpravodaj „Skripta“, občerstvení a nápoje. Samotná akce byla zorganizována po telefonu pouhou hodinu a několik minut předem. Kromě logistické a morální podpory zemědělců zahrnovala i protest formou dlouhotrvající blokády jedné z hlavních magistrál v Záhřebu. Blokáda byla ukončena policejním zásahem.

Exhibice: Jutarnji znovu zasahuje

„Jutarnji list“ (Ranní noviny) je chorvatský deník notoricky známý svou otevřenou neoliberální agendou a vehementním oponováním vzrůstajícímu studentskému hnutí, hnutí práce a dalším občanským iniciativám v Chorvatsku. Pracovní skupina miniakce zorganizovala satirickou veřejnou exhibici některých článků zveřejněných v Jutarnji listu a pokusila se na nich demaskovat jeho ideologické pozadí.

Nakonec by mělo být zmíněno, že pracovní skupina miniakce je všestranná skupina založená na studentském aktivismu, ale otevřená pro všechny. Přestože mají některé z aktivit tendenci brát na sebe podobu uměleckých představení, primárním záměrem bezesporu zůstává politická akce. Tyto akce umožňují veřejnosti hlouběji pochopit záměry studentských aktivistů a aktivistek a vyjádřit podporu jejich požadavkům. Od akcí se očekává, že budou informovat a mobilizovat veřejnost, ať už se tak děje skrze média nebo skrze přímý kontakt ve veřejném prostoru.

Pracovní skupina na propagaci přímé demokracie

Tato skupina byla vytvořena za účelem propagace ideálů přímé demokracie a jejich uvedení do praxe. Její aktivity nevyhnutelně zahrnují kritiku a aktivní opozici vůči kapitalistickému politicko-ekonomickému systému. Skupina byla poprvé svolaná na podzim 2009. Důvodem bylo vytvoření dokumentu „Privatizace loděnic: často kladené otázky". Z něj měl vzniknout leták, který se měl pokusit povzbudit dělníky z přístavů a širší společnost ve vzdoru proti privatizaci loděnic. Během roku 2009 se skupina sešla pouze dvakrát a reálně začala fungovat až v roce následujícím, když byly navázány intenzivnější kontakty s pracujícími během druhé okupace FF a po ní.

Jedním z prvních kroků bylo shromáždit lidi z různých sociálních skupin a částí země. Dnes ve skupině působí plejáda aktivistů a aktivistek, studentů, vyučujících, odborářů, novinářů atd. Setkání pracovní skupiny jsou v souladu s fungováním pléna a dalších pracovních skupin otevřená všem. Příklady aktivit pracovní skupiny:

★ Sepsání, vydání a distribuce brožury „Pracující a jejich práva" ve spolupráci s odborovými svazy. Text se zabývá pozicí pracující třídy v současném politicko-ekonomickém systému a demaskuje pojmy a procesy jako „sociální dialog", „sociální partnerství", „kapitalismus s lidskou tváří" apod. Základní text byl doplněn přepisem přednášky o úspěšném boji dělníků proti privatizaci továrny Petrokemija.

★ Návštěvy okupovaných podniků a továren ve stávce za účelem vyjádření solidarity, vyvolání diskuse o budoucích vyhlídkách a možné spolupráci, distribuce tiskovin a promítání tematicky souvisejících dokumentů (například snímku The Take o samosprávných továrnách v Argentině).

★ Přednášky na vysokých školách na téma přímá demokracie.

★ Pořádání veřejných diskusí na půdě FF, týkajících se pracující třídy, a pořádání přednášek pracujících z okupovaných továren.

Tým pro správu blogu

Od začátku okupace FF v Záhřebu byl v provozu blog Slobodni Filozofski! (Svobodná Filozofická fakulta!) na adrese www.slobodnifilozofski.com (chorvatská verze; anglická verze je na adrese slobodnifilozofski.org). Původním záměrem tohoto blogu bylo informovat studenty a veřejnost o událostech souvisejících se studentskou okupací. Blogeři pravidelně publikovali informace týkající se fungování pléna a koordinace pracovních skupin (byl zde také zveřejňován čas a místo setkání jednotlivých pracovních skupin). Z původního blogu Slobodni Filozofski! (SlobFil) se nakonec vyvinul plnohodnotný webový portál. Monitoruje studentský aktivismus v Chorvatsku a na zahraničních univerzitách. Publikuje články zabývající se komercionalizací vysokého školství. Vedle toho plní vzdělávací roli a zveřejňuje texty a filmy týkající se širších témat jako neoliberalismus, ekonomie, boj za sociální práva apod.

Webmasteři blogu/portálu (tzn. celý tým pro správu blogu) disponuje mandátem svěřeným plénem. Ohledně editace webu má volné ruce a autonomii limitovanou principy přijatými plénem. Pokud je to potřeba, přijímá redakční kolektiv nové členy a členky. Na stránkách jsou zveřejňovány originální texty, překlady, stejně jako texty převzaté z médií. Texty zveřejněné na stránkách bývají otištěny také ve zpravodaji Skripta. Stránky mají mezinárodní verzi, kde jsou překlady do různých jazyků (slobodnifilozofski.org). Některé z textů (např. překlady tiskových zpráv) byly přeloženy překladatelskou pracovní skupinou během okupace na jaře 2009. Výběr textů ke zveřejnění na webových stránkách je prováděn ve spolupráci s mediálním týmem a mediální pracovní skupinou. SlobFil spolupracuje s dalšími studentskými webovými projekty v Chorvatsku i v zahraničí.

Skripta a informační pracovní skupina

V období příprav na první okupaci byl prvním tištěným materiálem plakát informující o rozhodnutí, že všichni studenti budou platit školné v navazujícím studiu. Potom byly šířeny další plakáty a letáky ve snaze rozproudit veřejnou diskusi na téma „právo na vzdělání“. Veřejná diskuse se proměnila v plénum a asi dvě stovky studentů se rozhodly zahájit okupaci.

První číslo zpravodaje Skripta (oficiálního zpravodaje okupace) bylo vydáno v první den okupace v nákladu přesahujícím tisíc výtisků. Obsahovalo dvě prohlášení Nezávislé studentské iniciativy za právo na bezplatné školství, text o přímé demokracii jako formě rozhodovacího procesu, dvě „Často kladené otázky“, Kodex chování během studentské kontroly nad FF a alternativní program prvních dvou dnů okupace. Další prohlášení a „Často kladené otázky“ byly zveřejňovány také v následujících číslech. Během okupace byl zpravodaj vydáván každý den a někdy dokonce dvakrát denně (ranní vydání většinou přetiskovalo texty zveřejněné na blogu a odpolední obsahovalo „Často kladené otázky“ a tiskové zprávy). V postokupačním období, vyjma krátké letní přestávky, vycházel zpravodaj jednou až dvakrát týdně a náklad se pohyboval mezi 1500 a 4000 výtisky, v závislosti na podpoře a pomoci sympatizantů a sympatizantek studentské iniciativy.

Týmu pracujícímu na zpravodaji byl plénem svěřen mandát a samotný zpravodaj Skripta byl přijat jako tiskovina, které by se mělo věnovat širší spektrum lidí zabývajících se studentským hnutím a okupací, informacemi týkajícími se okupace a boje za právo na

bezplatné školství. Mnoho teoretických textů otištěných ve zpravodaji se také věnuje boji za sociální práva a práva pracujících. Jejich smyslem je vysvětlit boj za bezplatné školství v širším kontextu boje proti neoliberálním reformám, které tato práva ohrožují. Smyslem zpravodaje Skripta je přispět k veřejnému povědomí kritickými analýzami sociálních a historických procesů.

Proto nejsou Skripta pouze studentským zpravodajem, ale také zpravodajem všech, kteří si přejí získat kritický pohled na stav společnosti, politiku a ekonomiku a nabýt základní znalosti potřebné pro strategii sociálního odporu vůči destruktivním procesům. Distribuce zpravodaje pokrývá FF, mnoho dalších fakult v Záhřebu a v dalších městech a jiná místa, jako např. studentská centra, kulturní a informační centra, kina, knihovny, kopírovací centra, restaurace atd.

V minulosti Skripta obsahovala například následující kategorie článků a textů: tiskové zprávy, zprávy z pléna, vyjádření podpory studentům od různých domácích i zahraničních organizací a intelektuálů. Studenti a studentky FF po rozhodnutí na plénu také vyjadřovali podporu dalším skupinám v Chorvatsku a v zahraničí – například studentům z Brazílie, Německa, Rakouska, Kalifornie, Pittsburghu a Tuzly (Bosna a Hercegovina). Při různých příležitostech bylo také vydáno množství zvláštních čísel zpravodaje, například výtisk rozdávaný zájemcům o přijímací řízení na FF (Skripta – přijímací řízení), Vysokoškolská Skripta, Ekonomická Skripta (při příležitosti účasti delegátů pléna na mezinárodní studentské konferenci pořádané studenty ekonomické fakulty) a Skripta – reflexe, obsahující texty, jež poskytují základní náhled na kontext boje za právo na bezplatné školství.

Během okupace a jejího přerušení vydávaly a šířily i ostatní fakulty své vlastní zpravodaje, inspirované zpravodajem Skripta. Zveřejňovaly články zabývající se jednotlivými fakultami a jejich problémy, stejně jako texty na téma bezplatného školství a boje za toto právo. Jmenujme například zpravodaj SkRIpta (Rijeka) a Panda (Split).

Úspěšné vydávání zpravodaje vyžaduje organizační a týmovou práci ve všech fázích jeho výroby a distribuce. Na shromažďování, vybírání a překladu textů pro Skripta a webové stránky SlobFil pracuje celá řada lidí. Zveřejňují se překlady zahraničních textů a přetiskují se i texty z chorvatských zdrojů. Většinou se týkají probíhajících akcí a událostí.

Dokončovací práce, jako vazba či skládání vytištěných archů do požadovaného formátu, bývají prováděny na setkáních informační pracovní skupiny (ale i na plénu a při dalších příležitostech). Na setkáních informační pracovní skupiny dále probíhají videopřednášky, promítání vzdělávacích filmů a diskuse k novým metodám a formám šíření informací. Stejná pracovní skupina má na starosti vydávání plakátů propagujících plénum a workshopy na fakultě i mimo ni. Pokud je to nutné, stará se skupina také o rozdávání zpravodaje.

Zpravodaj je volně ke stažení na stránkách www.slobodnifilozofski.com. Na stejném místě je ke zhlédnutí také projekt Skripta TV, který byl sice započat již na konci roku 2008, stále se ale nachází v počáteční fázi. Jeho smyslem je poskytnout primárně vzdělávací aktivistický TV program podobného obsahu jako zpravodaj a webové stránky.

STOP
ŠKOLARINE
ROBUR

SONY
HDV
3CCD

Sociální kontext a motivace protestů za bezplatné školství v Chorvatsku

Zavedení školného na vysokých školách v Chorvatsku nepředcházela žádná kritická veřejná diskuse. Mezi parlamentními stranami a dalšími „sociálními aktéry“ (média, „experti“, nevládní organizace) panovala zřejmá i tichá shoda nad tím, že je školné principiálně nevyhnutelné. Jeho uvedení do praxe bylo typicky prezentováno jako otázka nezbytné „modernizace“ v procesu postupného opouštění „dědictví socialismu“ a přiblížení se „evropským standardům“. V chorvatské veřejné sféře je po téměř dvaceti letech „transformačního procesu“ intervence do sociální sféry stále jednoduše obhajitelná konečným cílem: budoucím vstupem do Evropské unie (EU). Tímto způsobem je destrukce sociálních práv ušetřena jakýchkoliv kritických otázek.

Členství v EU je prezentováno jako garance vzniku blahobytného státu, takže vše, co padne za oběť tomuto účelu, je automaticky obhájeno. Na druhou stranu se média a politická elita vyhýbají odpovědím na otázky týkající se skutečné současné struktury EU a míře její slučitelnosti se zděděnou představou západoevropského sociálního státu. Lisabonská smlouva – základní dokument nové neoliberální EU – je pro Chorvatsko, včetně jeho tzv. expertů, velkou neznámou. Není třeba zvlášť zdůrazňovat, že tu není absolutně žádná veřejná debata, která by společnosti smlouvu objasnila. Namísto toho elity pokračují v nekritické podpoře mýtu EU jako zóny všeobecného blahobytu. Dnes tento proces navíc demontuje těžce nabytá sociální práva. Základní protiklad – destrukce sociálních práv, která vytyčuje blahobytný stát ve jménu budoucího členství v zóně prosperity – zůstává nevyřčený a nevyřešený.

Útok na sociální práva

Nekritická tvrzení o EU jako ručitelky budoucí prosperity jsou aspektem silné ideologické obhajoby útoku na těžce nabytá sociální práva. Jedná se o taktický manévr, výrobu souhlasu většinové společnosti s redukcí jejích práv, která má za cíl navodit poníženou poslušnost zájmům kapitálu (důležitým příkladem je proces tzv. „flexibilizace“ práce, ve kterém se nejedná o nic jiného než o podporu volného nakládání zaměstnavatelů s lidskými zdroji, jež je údajně v dlouhodobém zájmu pracujících).

Dalším způsobem výroby souhlasu je postup, ve kterém se o právech – např. právu na vzdělání garantovaném ústavou – nehovoří v kontextu práv. Namísto toho podléhají útoku a je s nimi nakládáno jako s iracionálními privilegii a dědictvím socialismu. Jelikož je socialismus považován za historicky poražený projekt, dochází k diskvalifikaci zastánců sociálních práv z prostoru legitimní veřejné debaty. Tímto způsobem je veškerá kritika útoku na sociální práva umlčena symbolickým zastrašováním a nálepkováním výrazy „Yugo-nostalgie“, „zpátečnictví“ nebo „parazitování“.

Dalším důležitým aspektem strategie výroby souhlasu je fenomén deficitu státního rozpočtu. Pomocí něho není zavedení školného otázkou politického obratu proti zájmům většiny, ale otázkou ryze fiskální administrativy, a tedy objektivní nutnosti. Po iracionalitě systému sociálních privilegií následuje nutná racionalizace veřejných výdajů. Nicméně i s ohledem na schodek rozpočtu zůstává argumentace tohoto typu problematická. To znanemá, že taková logika otázek týkajících se žádoucí sociální struktury – a sociální práva tvoří jen minimální institucionální rámec rozpočtu – je implicitně podrobena otázkám její technické proveditelnosti. Takže místo toho, aby byly kladeny otázky typu „co musí být učiněno v zájmu zachování dostupné zdravotní péče, vzdělání a penze pro

všechny“, jsou tyto úkoly takticky redukovány odkazem na finanční limity. Zůstává nevyřčeno, že rozpočet je plněn daněmi pracující majority právě ve víře, že se stát vypořádá s povinností naložit se získanými finančními prostředky v zájmu většiny. Závěr, že fiskální deficit vede k nevyhnutelné redukci sociálních práv majority, není objektivním pohledem ani logickou nutností. Naopak je založen na cíleném politickém rozhodnutí jednat proti zájmům společnosti. To, že je z veřejné diskuse vyloučena i progresivní daňová politika (např. zdanění profitů v bankovním a telekomunikačním sektoru, které se bez legálních překážek vyhýbají přispívání do rozpočtu), je dalším spolehlivým indikátorem tichého konsenzu politických elit nad upřednostňováním zájmů kapitálu před zájmy společnosti.

Podstata demokracie

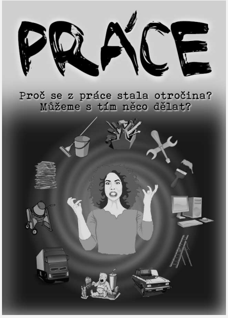
Ze všeho, co bylo zmíněno, vyplývá otázka o povaze demokracie, ve které je politické elitě umožněno jednat proti zájmu majority. Jak už bylo řečeno, v historii prosazená sociální práva představují minimální institucionálně definované zájmy společnosti. Útok na tato práva je nesporným rozhodnutím odporujícím demokracii, pokud je tedy skutečně podstatou demokracie vláda většiny v zájmu společného blaha, a ne vyprázdněný rituál volby mezi představiteli politické elity, které odlišuje pouze jméno politické strany, za niž kandidují. Zastupitelská demokracie je spjata s jistými neduhy a protiklady. Formální zástupce všeobecného zájmu (politiky) lze snadno korumpovat nebo podřídit citelné moci kapitálu. A podstatným rysem moci kapitálu je, že je osvobozen od povinnosti podrobit se alespoň jednou za čtyři roky odpovědnosti. Moc, jakou představuje soukromé vlastnictví, není podrobena otázkám o jejím rozporuplném vztahu s údajnou vládou lidu. V tomto kontextu kdokoliv, kdo bere vážně ideály demokracie, přistupuje k danému rozporu kriticky, zvláště pokud je jeho výsledkem evidentní antidemokratická politická praxe, jakou předvádí neoliberální útok na sociální práva.

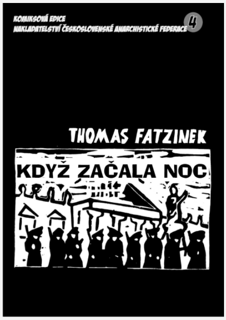
Ve světle studentského boje za právo na bezplatné školství by na něj mělo být nahlíženo jako na součást komplexní obrany zájmů majority a ne jako na zvláštní a sobeckou anomálii, jak se ho pokoušejí vykreslovat některá média a politici. Ke všemu, co bylo řečeno o přímé demokracii jako formě rozhodovacího procesu, bychom měli dodat, že v určitém smyslu představuje přímý důsledek nenaplněných slibů zastupitelské demokracie. Pokud zastupitelská demokracie neplní své sliby, stává se přímý demokratický rozhodovací proces bezpečnostním opatřením a je připomínkou základní podstaty demokracie.

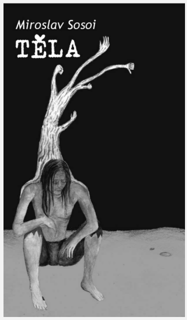
Tento text je překladem anglické verze *Occupation Cookbook*, která byla aktualizovaná a v porovnání s chorvatským originálem obsahuje drobné změny, např. je doplněna kapitolou „Pracovní skupina na propagaci přímé demokracie“.

Nakladatelství Československé anarchistické federace

- ★ anarchistická revue *Existence*
- ★ nástěnné noviny *A3*
- ★ dětský časopis *Klíčení*
- ★ tematické brožury
- ★ komiksová edice
- ★ edice poezie

A3 ANARCHISTICKÝ MĚSÍČNÍK

ČÍSLO 38 LISTOPAD 2011

Znásilněná revoluce

Je tomu 22 let, co lidé na náměstích českých a slovenských měst cinkali klíči a odzvoňovali tak „konec vlády jedné strany". Vyšli s transparenty a vlajkami ze škol a fabrik a požadovali svobodné poměry. Ani na jednom z transparentů však nebyl požadavek na nahrazení rádobysocialismu kapitalismem.

Ale byl to právě kapitalismus, který nám záhy vnutila klika ekonomů kolem Václava Klause. Jedna ideologie hlásící, že vláda komunistické strany zajistí sociální spravedlnost, byla rychle nahrazena novou agresivní a nikoho se neptající ideologií, která nás dodnes přesvědčuje, že volný trh je zárukou svobody.

Výdobytky kapitalismu po těch letech vidíme dnes více než jasně. Společnost už není rozdělena na stranické funkcionáře, prospěcháře, pracující a pár disidentů. Nyní je tu na jedné straně úzká horní vrstva stále bohatnoucích miliardářů a jim posluhující vrstva arogantních politiků, a na straně druhé pracující, kteří žijí od výplaty k výplatě, nová vrstva dlouhodobě nezaměstnaných, živořící důchodci, sílící řady bezdomovců, od nichž společnosti pomáhají zimní mrazy, a někde mezi se nachází pomalu, ale jistě chudnoucí střední třída.

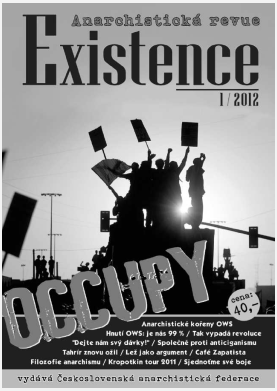
Pracující, kteří vyšli v listopadu 1989 z továren do ulic, po pár letech zjistili, že se nemají kam vrátit. Studenti se s plným nasazením věnovali agitaci za porážku nenáviděného režimu. Jejich dnešní a budoucí následovníci budou mít jiné starosti – kde sehnat na studium a jak se vyrovnat s celoživotním zadlužením.

Sociolog Jan Keller trefně napsal, že současná vláda věnovala 90 procentům lidí k 22. výročí převratu „krásný" dárek převázaný modrou stuhou. Dárek, jenž skrývá pro pracující mnohá překvapení: možnost odpracovat si 9 let bez jakékoliv záruky v pracovním poměru na dobu určitou; možnost mnohem častěji než dosud pracovat na pouhou dohodu o provedení práce a na rozdíl od minulosti z ní při odměně nad 10 tisíc odvádět pojistné; větší šanci pracovat v noci a o víkendech, část z toho zadarmo; možnost být propuštěni i v době nemoci, a mnohdy přijít o práci i bez odstupného. A jako nezaměstnaní budou moci už po dvou měsících nastoupit na veřejně prospěšné práce, jejichž výkon byl až dosud privilegiem pouze části lidí soudně trestaných. A dalo by se pokračovat... Vskutku velkorysý dar vládnoucí třídy spodině.

Netoužíme po nesvobodném režimu, který tu byl v době před 22 lety, i když měl každý právo na práci a alespoň přijatelné sociální podmínky. Nikdy jsme ale také nechtěli kapitalismus, který nám byl vnucen, i když máme svobodu slova (hlavně pro ty, co si mohou zaplatit prostor v médiích), svobodu pohybu (hlavně pro ty, co na to mají) a můžeme jít jednou za čtyři roky k volbám (z nichž vzejdou poslanci zkorumpovaných stran, kteří se zodpovídají tak nanejvýš svým sponzorům).

Požadujme společnost, kde bude svoboda spojena se sociální spravedlností; společnost, kde vzájemná lidská solidarita bude postavena nad modlu peněz a asociální konkurence; společnost, která bude demokratická jak v rovině společenské, tak v té ekonomické. Již žádný princip kapitalistického vykořisťování, ale spolupráci a společné rozhodování zdola.

VYDALO: Nakladatelství Československé anarchistické federace (ČSAF) www.csaf.cz // csaf@csaf.cz

Tento manuál popisuje studentskou okupaci filozofické fakulty v Záhřebu na jaře 2009, která trvala 35 dní. Požadavkem studentů bylo „bezplatné, z veřejného rozpočtu financované školství na všech úrovních, dostupné všem", tedy zrušení všech poplatků ve vzdělávacím systému. V průběhu těchto 35 dní došlo v Chorvatsku k obsazení zhruba 20 fakult v osmi městech.

Tento manuál zprostředkovává zkušenosti studentů, které by mohly být využity studenty na jiných univerzitách (nebo členy dalších kolektivů, např. pracujícími), kteří se rozhodli pro podobnou akci.

Popsaný model okupace univerzity je v některých ohledech neobvyklý: 1) zablokovány byly pouze učebny, vše ostatní fungovalo jako obvykle, studenti organizovali program vztahující se k protestním požadavkům; 2) fakulta byla otevřena pro všechny (studenty z jiných fakult, novináře a veřejnost); 3) pléna (všeobecná shromáždění), na kterých byla přijímána všechna rozhodnutí, týkající se fungování obsazené fakulty, byla také otevřena všem a každý, kdo se zúčastnil pléna, měl právo na jednání participovat a hlasovat.

ČSAF